

DESPERTA('T) CATALUNYA, SÓN LES SIS

Anàlisi del model de llengua dels mitjans
de comunicació públics de Catalunya

Clàudia Sardà Amagat
Treball de final de grau
Facultat de lletres – Universitat de Girona
Tutor: Francesc Feliu
Maig del 2019

*La llengua la fa el poble, la fa l'escola,
la fa el televisor, la fa el poeta, la fa el novel·lista,
la fa el diari, i fins i tot la fan els lingüistes*

JOAN FUSTER

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	3
1.1. JUSTIFICACIÓ DEL TREBALL.....	3
1.2. OBJECTIUS I HIPÒTESIS.....	4
1.3. METODOLOGIA.....	4
2. CONTEXT TEÒRIC	5
2.1. L'ESTÀNDARD I L'ESTANDARITZACIÓ.....	5
3. EL LLIBRE D'ESTIL DE LA CCMA	8
3.1. EL FUNCIONAMENT DEL DEPARTAMENT D'ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC DE LA CCMA.....	12
3.2. LES ESPECIFICITATS DE L'ÉSADIR.....	14
4. SELECCIÓ DE TALLS TELEVISIUS I RADIOFÒNICS	17
4.1. METODOLOGIA DE LA SELECCIÓ. ELS DIFERENTS REGISTRES DE LA LLENGUA.....	17
5. TRANSCRIPCIÓ DELS TALLS	22
5.1. JUSTIFICACIÓ DELS PROGRAMES I ANÀLISI DE LES TRANSCRIPCIONS.....	22
5.1.1. <i>Telenotícies vespre. TV3</i>	22
5.1.2. <i>Boom, crac, boom. TV3</i>	25
5.1.3. <i>Tot es mou. TV3</i>	28
5.1.4. <i>Està passant. TV3</i>	31
5.1.5. <i>Com si fos ahir. TV3</i>	34
5.1.6. <i>El centre d'en Jimmy. TV3</i>	36
5.1.7. <i>Catalunya vespre. Catalunya Ràdio</i>	37
5.1.8. <i>Estat de gràcia. Catalunya Ràdio</i>	39
5.1.9. <i>Tot costa. Catalunya Ràdio</i>	41
5.1.10. <i>APM? Catalunya Ràdio</i>	43
5.2. CONCLUSIONS DE LES ANÀLISIS.....	45
6. CONCLUSIONS	49
7. BIBLIOGRAFIA	53

1. INTRODUCCIÓ

1.1. JUSTIFICACIÓ DEL TREBALL

Tot va començar el mes d'abril de 2018, mes en què es va dur a terme el XVII Congrés de Filologia Catalana a la Universitat d'Alacant, quan vaig tenir la primera idea pel treball de final de grau. Durant aquells tres dies es van fer un seguit de ponències i xerrades sobre diverses qüestions de la filologia: de literatura, llengua, sociolingüística, etc. I en una d'aquestes hi va participar Joan Carles Simó, cap d'estil i recursos lingüístics de la nova ràdio i televisió valencianes, À punt, de la qual quedaven pocs dies per començar les emissions. Simó ens va parlar de les tries lingüístiques que seguiria a partir de llavors aquest mitjà públic i quins serien els criteris de selecció dels professionals que hi treballarien.

D'aquesta manera em vaig interessar a fer com una mena de comparació entre els nous mitjans públics de València amb els mitjans públics del Principat —TV3 i Catalunya Ràdio— i, a més a més, observar també el cas dels mitjans de les Illes Balears amb IB3.

Vaig començar a documentar-me i a mirar els manuals d'estil i d'ús de cada mitjà i em vaig adonar que, si volia endinsar-me dins d'aquest món, em sortiria un treball massa llarg tenint en compte el que ha de ser un treball de fi de grau. D'aquesta manera, i en una decisió consensuada amb el tutor, vaig decidir acotar un xic el radi d'anàlisi i treball del meu projecte. Així doncs, vaig decidir centrar-me en els mitjans que ens són més propers i que a molts de nosaltres ens acompanyen cada dia a casa, a la feina o bé al cotxe. És a dir, TV3 i Catalunya Ràdio, els dos mitjans de comunicació públics de Catalunya aglutinats en la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Més enllà del seu funcionament com a ens públic, m'interessa sobretot el tractament que fan de la llengua, i el seu model d'ús.

La meva motivació principal, a l'hora de començar aquest treball, van ser alguns dels meus companys de classe, amics de tota la vida, família i coneguts que —com sol passar— quan saben que tenen una persona que estudia filologia catalana sempre ens fan preguntes sobre la correcció o la incorrecció de certs temes de la llengua. I els mitjans de comunicació no s'escapen d'aquests comentaris. La llengua, com que és utilitzada per tothom, fa que hi hagi infinites maneres d'expressar determinades qüestions, ja sigui per raons geogràfiques o de registre. I les persones que, tot i no ser filòlegs, tenen una certa sensibilitat lingüística es fixen molt en com parlen als mitjans de comunicació. He de dir que la majoria de comentaris que he sentit o que m'han fet sobre TV3 i Catalunya Ràdio han estat del tipus: «a TV3 parlen molt malament» o «si mires una sèrie dels anys 90 i en mires una d'actual, pel que fa a la llengua no tenen res a veure», etc. Aquests comentaris em van suscitar tot de pensaments i preguntes i vaig decidir fer aquest treball per intentar de respondre'ls. Però la primera qüestió que ens ha de venir al cap quan ens fan aquestes preguntes és: «realment, els mitjans de comunicació —i els orals encara més— influeixen d'una manera determinant en l'ús que fem els parlants de la llengua?». Si aquesta relació entre el que escoltem i el que parlem és tan marcada i important, i influeix els parlants actuals d'una manera tan clara que sentim comentaris com «si ho diu, TV3 és que està

bé» referint-se a alguna expressió lingüística, és que els parlants —ens agradi o no— agafem el model d'aquests mitjans de comunicació per després fer les nostres pròpies tries lingüístiques.

És per aquesta raó, doncs, que m'agradaria saber quin tractament de l'estàndard fan aquests mitjans de comunicació, i saber si realment ens va bé prendre el model que proposen. Tot seguit explicaré les hipòtesis que m'he plantejat per estructurar el meu treball i quina metodologia he seguit per dur-lo a terme.

1.2. OBJECTIUS I HIPÒTESIS

Parlen bé, a TV3 i a Catalunya Ràdio? El model de llengua que proposen és l'adequat? Quines diferències hi ha entre el seu manual d'ús i la nova normativa? El paper dels mitjans de comunicació públics és tan important com pensem?

Aquestes són algunes de les preguntes que m'agradaria respondre tot fent aquest treball. El meu principal objectiu, però, és personal. M'he proposat intentar ser més oberta de mires i pensar que la llengua és viva i que, per tant, ha d'evolucionar constantment. Aquest és el paper que han decidit prendre els lingüistes que treballen a la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, ja que tal com diu l'Ernest Rusinés —cap del Departament d'Assessorament Lingüístic de la CCMA— «els mitjans som model i mirall»,¹ és a dir, s'ha de treballar per aconseguir traslladar a la societat un model de llengua òptim per a tots els parlants, però també s'ha de treballar per ser un mirall de la societat moderna i canviant de l'actualitat, i això vol dir adequar-se a les noves maneres de parlar i a les noves expressions lingüístiques que els parlants van introduint en la llengua.

És per aquesta raó que dic que l'objectiu, a part d'intentar contestar totes aquestes demandes, és el d'intentar ser més conscient que ens trobem en una època de canvis molt ràpids, i que la llengua no es pot quedar estancada en un model que a molts ens agradaria, però que potser la condemnaria a morir. Perquè el català aconsegueixi ser una llengua normal hem de fer que sigui útil i que el parlant la trobi útil en tots els contextos de la vida, tant quotidians com administratius, etc.

1.3. METODOLOGIA

Així doncs, aquest treball consta d'una part pràctica i d'una de més teòrica. La part pràctica se centra en la transcripció d'un període de mitja hora de deu programes de TV3 i Catalunya Ràdio, l'anàlisi segons el seu manual d'ús i segons la nova normativa i, posteriorment, l'elaboració un petit comentari sobre si aquest model de llengua proposat pels mitjans de comunicació és l'òptim i és el que hem de prendre com a referent.

Les transcripcions constitueixen els annexos d'aquest treball i, com es podrà veure, tots els comentaris i correccions s'han fet en notes a peu de pàgina sobre les

¹ Aquestes declaracions d'Ernest Rusinés es van extreure d'una xerrada que va venir a fer dins el Postgrau en Llengua Catalana: Correcció de textos orals i escrits, el passat 15 de març de 2019.

transcripcions. Aquestes notes són simples comentaris de les observacions que s'han anat fent durant tot el procés de transcripció i correcció dels textos, sense tenir en compte el registre, ni si el que intervé és un presentador, un col·laborador o un tertulià. L'anàlisi un xic més profunda es troba dins el treball, on s'agafen totes les correccions fetes a les transcripcions i són comentades segons les seves especificitats, ja que no es pot intervenir de la mateixa manera en un programa com un telenotícies, en què el model de llengua ha de ser més formal, que en un magazín de tardes, on el registre és lleugerament informal i hi ha intervencions de molts tertulians i col·laboradors sobre els quals no podem dir res del seu ús de la llengua, tot i que algun comentari en farem.

2. CONTEXT TEÒRIC

2.1. L'ESTÀNDARD I L'ESTANDARDITZACIÓ

Abans d'entrar a parlar del tema que ens ocupa en aquest treball i, per tant, parlar dels mitjans de comunicació públics de Catalunya i procedir a l'anàlisi de les transcripcions que s'han fet, he trobat adient inserir aquest punt un xic més teòric per explicar què és la *llengua estàndard* i què és el procés d'*estandardització*. Parlar dels mitjans de comunicació i no parlar d'aquestes dues qüestions seria un error, ja que, com es veurà més endavant, un dels principals efectes dels *mass media* és el procés pel qual una llengua normativitzada passa a ser una llengua estandarditzada. És el que va afirmar Bernard Shaw: «Sense mitjans de comunicació de masses no hi ha estàndard». Ara bé, parlar del concepte *estàndard* és complicat, però encara ho és més si el que volem és parlar de la llengua estàndard catalana. A continuació veurem que hi ha diversos autors que defineixen el concepte i que si bé tenen molts punts en comú, hi ha certs matisos que cal tenir en compte. És per aquesta raó que Vallverdú (1990) parla de «la discussió sobre la norma i la naturalesa del desori que impera en l'estàndard» i es pregunta «com dominar aquest desori? Són tantes les deficiències que cal cobrir, que es fa difícil d'assenyalar prioritats» (p. 90); aquesta dificultat la intentarem resoldre mitjançant diversos autors que han fet estudis sobre aquest aspecte.

Així doncs, val la pena repassar les definicions que han fet alguns dels lingüistes que han treballat més en aquesta qüestió, a més de la pròpia definició que en fa el Llibre d'Estil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Tots els autors que hem consultat —Gabriel Bibiloni, Luis López del Castillo i Toni Mollà— coincideixen en una cosa: que l'estàndard és una varietat comuna que ha de ser admesa per tothom. Bibiloni (2007) ho expressa de la següent manera:

La interacció lingüística eficaç en totes aquestes situacions només pot ser possible amb l'existència d'una varietat lingüística ben definida (codificada) i acceptada per tota la comunitat com a norma general i model comú de referència. Aquesta llengua comuna, general i supradialectal, és la que es denomina actualment *llengua estàndard*. (p. 21)

Luis López del Castillo (1976) ho defineix com una norma comuna que té el seu paper dins la societat i que es troba en un nivell intermedi entre el llenguatge especialitzat i el

llenguatge col·loquial, i Toni Mollà (1990) en diu una cosa semblant però introduint la qüestió de la diversitat:

Entendrem per llengua estàndard aquella varietat lingüística a disposició de la globalitat de la comunitat lingüística amb un valor utilitari de caràcter general. Una varietat superadora, per tant, de la diversitat personal (geogràfica, històrica i social) com també de la variació estilística o funcional. (p. 35)

Per la seva banda, el *Manual d'ús*² (2013) coincideix amb la idea de norma comuna: «assegurar la comunicació i la comprensió entre tots els parlants perquè es basa en el que és comú».

Veient, doncs, aquestes definicions ens fem una lleugera idea de què significa *llengua estàndard* i en quins contextos la podem trobar o usar. Es tracta d'una varietat artificial —com diu Bibiloni (2007), «codificada»— que intenta acostar-se al que és més comú de tota la comunitat lingüística per aconseguir la intercomprensió i la bona comunicació. La funció d'aquesta varietat estàndard és, bàsicament, la utilitat de la llengua. Com diu Mollà (1990): «dissenyar uns models lingüístics funcionals adequats a les necessitats comunicatives reals de la comunitat lingüística actual» (p.29). Que una llengua sigui útil en totes les situacions és l'objectiu al qual es vol arribar en una llengua subordinada, com és el cas de la llengua catalana. És a dir, al llarg de la història s'ha pogut veure com les llengües subordinades pateixen una diglòssia respecte a la llengua subordinant —en aquest cas la castellana—, en què la llengua subordinada queda relegada a una funció de llengua «quotidiana, d'estar per casa» mentre que la llengua alta esdevé la llengua de l'administració i de tots els altres àmbits de la societat. Així doncs, al que es refereix Mollà quan parla de la funció de la llengua estàndard és que ha de ser una llengua que sigui útil per a tots els contextos comunicatius; si s'aconsegueix que el català tingui presència en totes les situacions, els parlants se sentiran segurs de poder-la utilitzar i, d'aquesta manera, aconseguirem tenir una llengua completa. Bibiloni (2007) parla sobre els dèficits en l'estandardització d'una llengua: si aquests dèficits no proporcionen als usuaris una certa seguretat comunicativa, aquests tendiran a usar una altra llengua en segons quins contextos per poder satisfer la comunicació. Qui també parla d'aquests dèficits en l'estandardització de la llengua és López del Castillo: «El problema central de l'estandard actual català és el de disposar de places buides en molts casos en la realitat de la llengua parlada» (López del Castillo, 1976, p. 35).

Ara bé, què volem dir quan parlem de *procés d'estandardització*? No és el mateix que el *procés de normativització*. Aquest últim és la fase prèvia a l'estandardització de la llengua, «la tasca de despatx», tal com diu Montoya (2006) que va fer Fabra codificant la llengua. Però perquè una llengua tingui la seva varietat estàndard ha de passar per un procés, un procés de «difusió social», com diu Bibiloni (2007). És a dir, un cop ja hi ha la proposta tècnica definida, l'estàndard és «la posada en vigor d'aquesta proposta. Es tracta d'una convenció social interioritzada per la col·lectivitat per mitjà de l'ús

² Cal fer un petit esment que el *Manual d'ús* i el *Llibre d'estil* de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals són dues coses diferents. El *Llibre d'estil* engloba la *Guia Editorial*, el *Manual d'ús* i el portal *ÉsAdir*.

lingüístic» (Mollà, 1997, p. 22). És per aquesta raó que cal no confondre els termes *normativa* i *estàndard*, ja que un és la conseqüència de l'altre: «La confusió entre normativa i estàndard porta aparellada la creença que l'estàndard és bàsicament una varietat escrita» (Mollà, 1990, p. 35). Qui també fa esment d'aquesta diferenciació entre els dos conceptes i n'afegeix un quadre explicatiu és Brauli Montoya (2006):

PROCESSOS I SUBPROCESSOS		RESULTATS O OBJECTIUS
Normalització		Normalitat
Planificació del corpus	Normativització	Llengua normativa
	Estandardització	Llengua estàndard

Il·lustració 1: Comparació entre els processos i els resultats implicats en la planificació del corpus. Font: Brauli Montoya (2006): *Normalització i estandardització*.

Ja veiem, doncs, la diferència entre la normativització i l'estandardització de la llengua i, que perquè una llengua pugui disposar d'una varietat estàndard ha de passar per «una darrera fase [...], la de l'elaboració estilística i terminològica. És el mínim comunicatiu que demana la societat moderna» (Montoya, 2006, p. 61). I és en aquest punt on precisament entra en joc el paper dels mitjans de comunicació, com diu Montoya (2006):

[...] a més dels registres oral i escrit, que són bàsics, els parlants necessiten una gamma estilística àmplia que cobrisca els registres científic, comercial, publicitari, col·loquial, etc. Però la societat també reclama una sèrie de terminologies tècniques i especialitzades en els diferents camps de l'activitat humana: esports, cuina, periodisme, restauració, obres públiques, etc. (p.61)

Amb l'aparició dels mitjans de comunicació de masses, i més concretament, amb l'aparició de TV3 i Catalunya Ràdio l'any 1983, es va necessitar fer un compendi de quina havia de ser la llengua dels mitjans de comunicació públics de Catalunya. El 1985 es va crear la Comissió de Normalització Lingüística de TVC, i es van proposar els primers criteris lingüístics que havien de tenir les Normes d'estil dels informatius. Més endavant, quan la programació de TV3 anava augmentant, es va publicar un butlletí (*És a dir*)³ amb totes les novetats que podia requerir l'actualitat. Altres publicacions que es van anar donant aquells primers anys van ser les *Orientacions lingüístiques* o altres publicacions destinades al doblatge. Fins que el 1995 es va recollir tota aquesta informació i es va elaborar *El català a TV3. Llibre d'estil*. Aquest llibre, doncs, era un compendi de la informació recollida durant més de deu anys de funcionament de TV3 i Catalunya Ràdio.

Com podem llegir en la presentació, Francesc Vallverdú escriu a *El català a TV3* (1995): «hem procurat de satisfer les necessitats específiques i habituals de la llengua en l'àmbit de la informació, cosa que comporta dedicar molta més atenció al català estàndard i als seus nivells que no pas al català col·loquial i els seus registres». Aquesta afirmació

³ El títol d'aquest butlletí ha donat nom al que ara coneixem com l'ésAdir, el portal lingüístic de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals que podem trobar en línia.

segurament és de les més importants a l'hora d'entendre el concepte d'estàndard d'aquell moment de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals i com ha canviat respecte a l'actualitat. En aquesta frase se'ns fa entendre que l'estàndard només és apte per a contextos informatius, ja que l'estandardització no ha arribat a situacions més col·loquials. En canvi, al *Manual d'ús* del 2013, que és el que hi ha vigent ara, proposen un estàndard que pugui cobrir tots els espais comunicatius, des dels informatius, fins als programes d'entreteniment i de ficció. Per a cada format proposen un model de llengua diferent, més o menys permissiu, i que ja veurem més endavant. Això és el que diu Bibiloni (2007) sobre aquesta qüestió:

Amb l'arribada dels mitjans de comunicació audiovisuals s'ha creat una norma d'estàndard oral basada en la norma escrita tradicional o, dit en altres paraules, l'estàndard escrit s'ha oralitzat. En algunes societats l'estàndard només és usat en els àmbits formals, escrits o orals, però el més corrent en les societats modernes és que la norma estàndard —en tant que model de referència— eixampli el seu ús cap als àmbits col·loquials, i desplaci formes lingüístiques no estàndards fins a esdevenir l'única varietat parlada per les capes més instruïdes de la població, més àmplies a la vegada. (p. 23)

Així doncs, veiem que el que pot passar si estandarditzem fins i tot els registres més col·loquials, és que podem perdre la varietat local i personal de cadascú, com ja s'ha començat a veure a les generacions que han crescut amb TV3 i Catalunya Ràdio. S'ha notat una certa homogeneïtzació del català oral. Però aquesta qüestió no l'abordarem en aquest treball.

Hem definit, doncs, els conceptes *estàndard* i *estandardització* i hem establert les principals diferències en relació amb la normativització. I hem observat que perquè una llengua pugui arribar a l'última fase d'estandardització aquesta ha de passar per un procés de difusió social, portada a terme sobretot pels mitjans de comunicació, que són els que s'han d'encarregar d'agafar la normativa i interpretar-la de manera que la llengua pugui arribar a funcionar en tots els àmbits comunicatius de la societat. Amb la redacció de manuals i llibres d'estil, aquests *mass media* s'encarregaran de difondre la llengua a la població, una població que es troba en constant evolució i que, per tant, l'estàndard ha d'anar evolucionant constantment. Per aquesta raó hi ha d'haver una separació entre la normativa —que és estàtica i restrictiva— i l'estàndard —que ha de ser dinàmic i variable—, per atendre i resoldre totes les situacions comunicatives actuals. Aquesta diferència entre la normativa i l'estàndard és el que s'intentarà veure en les anàlisis dels programes transcrits, en què s'ha intentat buscar totes les qüestions susceptibles a ser comentades tant a la llum de la nova gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans, com en el *Manual d'ús* de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

3. EL LLIBRE D'ESTIL DE LA CCMA

«El llibre d'estil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals és el recull de directrius i recomanacions que guien i orienten la feina de producció i difusió de

continguts dels mitjans audiovisuals de la Generalitat de Catalunya».⁴ D'aquesta manera es defineix aquesta eina bàsica des de la pàgina web de la Corporació. És el conjunt de documents que els professionals de la casa tenen el deure de seguir i el dret de consultar en cas de qualsevol dubte.

El llibre d'estil consta de tres «plataformes» amb continguts diferents però que es complementen. En primer lloc hi ha la *Guia Editorial*, que fa palesa la missió que se li ha atorgat des de les institucions amb la llei de comunicació cultural de Catalunya. Aquesta Llei 22/2005, de 29 de desembre, es basa en el dret dels ciutadans a tenir uns mitjans de comunicació que reflecteixin la realitat.⁵ Així doncs, la *Guia Editorial* mostra les bases per a una ràdio i una televisió públiques de qualitat en català i compromeses amb els principis ètics i democràtics i també amb la cultura i la llengua catalanes. En segon lloc hi ha el *Manual d'ús*, en el qual es desenvolupen les idees plantejades en la *Guia Editorial*. Els continguts són molt amplis i diversos: des dels criteris per seleccionar i obtenir la informació, el paper dels periodistes, l'elaboració i els gèneres de la informació fins als criteris lingüístics triats per estructurar el discurs oral i escrit estàndard dels mitjans de comunicació públics de Catalunya. Es tracta d'un manual d'ús que conté molta informació, però pel que fa als criteris lingüístics el que s'ha de fer és consultar la tercera branca del Llibre d'Estil: l'ésAdir. És cert que el *Manual d'ús* té orientacions lingüístiques, però es desenvolupen molt més en la pàgina web, explicada al punt 3.2.

En aquest treball no ens interessa tant de parlar dels criteris periodístics que s'han de seguir, sinó dels criteris lingüístics explicats en el *Manual d'ús* i, sobretot, en l'ésAdir. És per aquesta raó que no es parlarà de la part periodística del *Manual d'ús* sinó del que comença a partir de l'apartat 4, anomenat *Ús de la llengua*. Aquest punt és molt interessant perquè es defineix el que entén la CCMA sobre conceptes com *la llengua estàndard*, *la llengua adequada*, *la llengua comuna*, entre d'altres. Conceptes clau per entendre els criteris i tries lingüístiques que després segueixen, i que divergeixen en força ocasions de la normativa vigent de l'Institut d'Estudis Catalans. Veurem que es parla molt de «trobar l'equilibri» entre el que és correcte i la naturalitat de l'oral i veurem què és el que ells entenen sobre aquest equilibri, perquè com sabem, totes les tries són arbitràries i han seguit unes pautes per ser acceptades o no, i és per això que intentarem entendre el perquè d'aquestes tries. Per posar un exemple, per què l'ésAdir accepta el verb *decepcionar* quan des del DIEC se'ns diu que hem d'usar la forma *decebre*? Doncs preguntes com aquestes i sobre tots els aspectes gramaticals són els que s'intentaran explicar.

El model de llengua estàndard que es proposa des del *Manual d'ús* és, com s'ha dit abans, un model que busqui l'equilibri entre la correcció i l'adequació al context comunicatiu; ha de ser un model que lligui amb cada situació comunicativa, ja sigui escrita o oral. Aquest equilibri del qual parla el *Manual d'ús* té a veure amb el que diu

⁴ Extret de: <https://www.ccma.cat/llibredestil/>

⁵ Extret de:

https://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?documentId=440333&action=fitxa

López del Castillo (1976) quan parla de quina ha de ser la principal característica de la varietat estàndard de la llengua: «la seva característica principal ha de ser l'equilibri constant entre la fixació i el canvi» (p. 29). Per aconseguir això hi ha un seguit de definicions en relació al tipus de llengua que es busca per als mitjans de comunicació: una llengua correcta, adequada, funcional i en evolució constant, comuna, respectuosa i no discriminadora, variada territorialment i amb varietat de registres. Aquestes són les set característiques que ha de tenir el model de llengua estàndard i que ara s'explicaran amb breuetat.

Una **llengua correcta** vol dir una llengua que no abusi de barbarismes però tampoc de purismes que puguin afectar la versemblança. Es tracta, doncs, de trobar l'equilibri entre aquestes dues qüestions. Per aconseguir la correcció de la llengua es basen en la normativa vigent de l'Institut d'Estudis Catalans i també per les propostes del Termcat, i per a la llengua aranesa, el referent és l'Institut d'Estudis Aranès. A més a més d'aquestes fonts, també se'n tenen en compte d'altres de paranormatives; és per aquesta raó que hi ha qüestions en què hi ha divergència entre el que ens diu l'ésAdir i la GIEC o el DIEC. Al portal de l'ésAdir podem trobar una finestra de Bibliografia amb una llarga llista de les obres que s'han pogut consultar per confeccionar el model de llengua que proposen. Algunes d'elles són manuals d'estil d'altres mitjans de comunicació com l'*Avui* o *El 9*, a més de diccionaris paranormatius com el DCVB o el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, o llibres de caire filològic com *Lleures i converses d'un filòleg* o *El català estàndard i els mitjans audiovisuals*.⁶ Es pot veure, doncs, que no es tracta d'agafar els conceptes del DIEC i de la GIEC i bolcar-los a l'ésAdir, sinó que s'ha fet un treball exhaustiu per poder construir un model de llengua estàndard pensada per als mitjans de comunicació. Veient això, doncs, podem entendre més fàcilment el pas de la normativització de la llengua a l'estandardització, procés que se n'ha parlat al punt 2.

Una altra pota sobre la qual es repenja la definició de l'estàndard és una **llengua adequada**. Això consisteix a decidir quin model de llengua és l'òptim per a cada situació comunicativa, però el que s'ha d'intentar sempre és assegurar una comunicació eficaç. És per això que defensen l'ús de formes simples i naturals —que no vol dir genuïnes— perquè la comunicació entre l'emissor i el receptor sigui fructífera. En aquest punt es diu que quan el que s'ha de transmetre és espontaneïtat s'han d'acostar al llenguatge col·loquial però evitant els calcs d'altres llengües. Més tard es podrà veure que en els programes característics de registres més informals i espontanis els calcs en són els protagonistes. És un bon equilibri? Amb aquesta característica de l'adequació de la llengua també es fa palesa la principal funció de la variant estàndard, una variant que ha de ser útil, en aquest cas, per mantenir una bona comunicació.

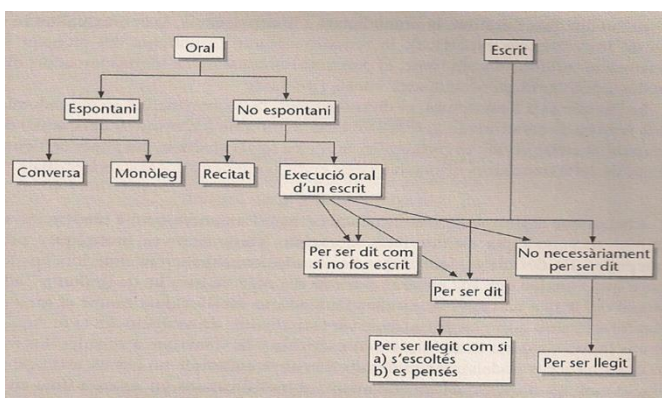
Una altra característica és la **llengua funcional i en evolució constant**, això vol dir que quan és necessari s'han d'admetre i adaptar mots i expressions d'altres llengües per poder respondre a les necessitats comunicatives; per aquesta raó, diuen, es fan servir neologismes, col·loquialismes i termes d'argot, però sempre que es pugui optar per una

⁶ Extret de: <http://esadir.cat/traduccio/bibliografia#llibreestiltv3>

paraula catalana abans d'introduir-ne una de nova s'ha d'optar per la capacitat de creació de la mateixa llengua. Així doncs, per què accepten el manlleu *look* quan ja tenim la paraula *estilisme*? O per què accepten la paraula *selfie* quan podem formar una paraula mitjançant la composició com és *autofoto*? Tornem a trobar-nos amb el tema de l'equilibri, i ja anem veient que és molt difícil establir una línia entre el que s'hauria d'acceptar i el que no.

Aquest equilibri ens porta precisament a parlar de la **llengua comuna**, consistent a aplicar un model que pugui entendre la majoria de la població, és a dir, l'estàndard, sense tecnicismes, dialectalismes, barbarismes, arcaïsmes, etc. Que el model de llengua sigui l'estàndard, no vol dir que es discriminin els diferents dialectes que puguin tenir els professionals de la Corporació, sinó que es poden expressar amb la seva variant però sense caure en localismes que puguin dificultar la comunicació amb el receptor de la informació, per això es parla de **llengua variada territorialment**.

De la mateixa manera que una de les característiques és la variació territorial, un altre element és la **llengua amb varietat de registres**, és a dir, que la llengua s'ha d'adaptar als contextos comunicatius. De la mateixa manera que no emprem el mateix registre quan som a classe i parlem amb un professor i quan som al bar amb els amics, als mitjans de comunicació també hi ha una varietat molt àmplia de gèneres informatius que necessiten registres diferents en cada ocasió. Aquest punt és important perquè tracta un tema clau en la correcció de l'oral, i és la intenció amb la qual s'escriu el text, si està pensat per ser llegit en veu baixa o en veu alta, o si està pensat per ser llegit però simulant espontaneïtat, etc. L'esquema de Gregory i Carroll il·lustra molt bé els tipus de text que ens podem trobar. Tots els textos que s'han analitzat han estat prèviament escrits o, com a mínim, preparats, és a dir, que en cap moment estem parlant d'un text oral al 100 %, sinó que en alguns casos tindrem textos escrits pensats per ser dits, com poden ser els telenotícies, o textos escrits pensats per ser dits però com si no fossin escrits, com podrien ser els programes de ficció o els programes humorístics. Els únics fragments que són orals són els discursos per part dels col·laboradors i tertulians, però aquests, com ja s'explica més endavant, tampoc poden ser objecte d'estudi perquè no són periodistes oficials de la casa i, per tant, no han hagut de passar per una prova de nivell per poder treballar i locutar a TV3 i Catalunya Ràdio.

Il·lustració 2. Font: Gregory, M. & Carroll, S. (1978)

Per acabar amb la definició del model de llengua estàndard queda una característica: la **llengua respectuosa i no discriminadora**. És a dir, la utilització d'un llenguatge respectuós amb la població. És interessant en aquest punt veure el tractament que fan sobre la discriminació per sexe. Segons el *Manual d'ús* aquesta discriminació s'ha

d'evitar i s'ha de fer un tractament igualitari, i sobre la qüestió del genèric, majoritàriament usen el masculí plural per raons de naturalitat i economia del llenguatge.

Així doncs, hem pogut veure què entén la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals per *llengua estàndard*. Una llengua a l'abast de tothom i que pugui complir amb les seves funcions comunicatives. És una definició de l'estàndard molt encarada cap als mitjans de comunicació, però sobretot, la gran qüestió que s'hi planteja és aquest equilibri entre el que és correcte, però no és natural i viceversa. Posar el límit entre aquests dos extrems no és gens fàcil i sembla que la teoria busca un equilibri 50-50 %, quan pel que s'ha pogut observar, i sobretot en contextos informals, és que la balança es decanta més cap a la naturalitat que no pas cap a la correcció. Però d'això ja se n'extrauran unes conclusions al final del treball. Amb aquesta presentació que ens fa el *Manual d'ús* de la llengua, el que ens hem d'esperar és un llenguatge molt proper, encara que es tracti d'un registre formal, perquè pugui arribar al màxim nombre de receptors possible. Així doncs, l'objectiu de les tries lingüístiques podem dir que és aquest, la captació cada vegada de més persones que es puguin sentir identificades amb la llengua de la televisió i la ràdio. I això, l'únic que ens diu és que la llengua dels mitjans audiovisuals públics de Catalunya fan de mirall de la societat, més que no pas de model.

3.1. EL FUNCIONAMENT DEL DEPARTAMENT D'ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC DE LA CCMA

Per entendre una mica millor la feina dels correctors i el paper que té la llengua en els mitjans de comunicació públics, he volgut afegir aquest punt per explicar les interioritats del Departament d'Assessorament Lingüístic de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. D'aquesta manera ens podem fer una mica a la idea de com treballen i de quines són les dificultats en què es troben dia a dia. Tota aquesta informació ha estat extreta d'una ponència que va venir a fer el cap del Departament, Ernest Rusinés, el passat 15 de març de 2019 amb motiu del Postgrau en Llengua Catalana: Correcció de textos orals i escrits.

En primer lloc, es comentarà l'estructura interna del Departament d'Assessorament Lingüístic de la CCMA. Si bé en un primer moment TV3 i Catalunya Ràdio eren dues empreses diferents i, per tant, disposaven de dos equips que estaven poc coordinats, actualment formen part del mateix equip, tant TV3, com Catalunya Ràdio, com la plataforma digital de l'ésAdir. Totes tres formen part del conglomerat de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, així doncs, ja disposen d'un sol equip ben coordinat per les tres plataformes, de manera que si abans ens podíem trobar divergències en l'ús de diferents expressions utilitzades d'una manera a Catalunya Ràdio i d'una altra manera a TV3, ara ja no n'hi podem trobar, ja que tot es coordina des del mateix lloc i amb el mateix equip de persones.

En segon lloc, l'equip de lingüistes i correctors de la CCMA consta de 30 persones, de les quals 20 treballen a TV3 i les 10 restants a Catalunya Ràdio, tot i que no es tracta de dos blocs completament separats, ja que cada corrector està preparat per fer qualsevol feina, sigui a l'oficina, o en el rodatge d'una sèrie de producció pròpia, o bé en directes

d'informatius o magazins tant de Catalunya Ràdio com de TV3. Aquesta preparació dels correctors perquè puguin treballar en qualsevol ambient i en qualsevol situació —sigui de televisió o de ràdio— també ajuda en el tema que hem comentat unes línies més amunt sobre la uniformitat del model de llengua en totes les plataformes de la Corporació. A més a més, hi ha una persona que es dedica a editar cada dia a la pàgina web de l'ésAdir, o bé traient conceptes o posant-ne de nous perquè l'actualitat ho demana. Per exemple, aquests últims mesos, amb el judici del procés han hagut de crear una entrada amb nou vocabulari jurídic; o també les grafies adequades en paraules com *excomissari* o *excomissari en cap* que, com ja sabem, la nova Ortografia ha fet uns quants canvis pel que fa a l'ús del guionet en prefixos.⁷ D'aquesta manera els periodistes només han d'entrar en aquesta secció de l'ésAdir per informar-se ràpidament de les paraules que han de fer servir en cada moment. Per acabar amb el repartiment dels correctors, hem de fer menció de les xarxes socials, tan presents en la nostra societat i que, pràcticament, estan a punt de substituir els mitjans de comunicació convencionals. En aquest àmbit també hi ha correctors que s'ocupen del material que surt tant a Twitter com a Instagram. El que pengen a Facebook normalment es bolca directament de la pàgina web, però cal anar amb compte perquè la pàgina web no es corregeix al moment, ja que es busca la informació d'última hora i tots els mitjans intenten treure sempre les notícies abans que els altres. Així que primerament es penja la informació tal com ha estat escrita a la pàgina web i posteriorment ja hi ha un corrector que s'encarrega de corregir-la.

En tercer lloc, s'ha de fer referència en què consisteix la feina que fan aquests correctors en cada programa o tipus de programa que hi ha. Per exemple, sempre que hi ha programes en directe, com telenotícies o magazins de tarda hi ha un corrector a la sala de realització per mirar de revisar els grafismes que van sortint a sota de la pantalla constantment, com les escaletes —és a dir, els guions— que tenen preparats els presentadors per llegir al teleapuntador. També hi ha lingüistes en programes infantils, d'entreteniment i ficció; a més a més, si aquests programes són de producció pròpia, en el rodatge hi ha d'haver present un corrector pels canvis de guió que hi puguin haver. En les sèries amb coproducció treballen amb lingüistes externs, tot i que ocasionalment també n'hi ha de la casa que hi treballen. En els anuncis comercials també hi ha una persona que s'ocupa de corregir els anuncis que les empreses volen que surtin a televisió o ràdio i que han decidit de promocionar els seus productes en català (la Corporació ofereix a les empreses un servei de traducció i correcció gratuït per tal que es puguin promocionar en català). També hi ha el cas dels doblatges, ja siguin sèries, pel·lícules, etc. En aquest cas es contracta un estudi de doblatge extern amb correctors avalats pels professionals de la Corporació, d'aquesta manera també es té controlat el model de llengua dels doblatges.

Un altre tema que és convenient fer-ne un petit incís és en quines plataformes treballen tant els redactors com els correctors de la Corporació. És a dir, quines són les seves eines de treball: Putlook, iNews, DaletPlus, Diction, Deliverly, EditoraTickers324, etc. Tots aquests programes serveixen per escriure els guions o les intervencions dels presentadors

⁷ Extret de: http://esadir.cat/entrades/fitxa/node/Vocabulari_del_judici_del_procés

i que, posteriorment han de corregir els correctors. També són programes d'imatges i de grafismes, i tot, absolutament tot, ha de passar pel corrector, ja que hi pot haver un gràfic d'última hora d'unes eleccions que el corrector no hagi vist, i que surti en hora punta al telenotícies del vespre amb una falta d'ortografia. Així doncs, el que es vol fer veure és que els correctors han d'estar pendents de tot el material que s'ha de publicar, no només els textos, sinó també gràfics, o *atrezzo* de les sèries de ficció o pel·lícules. Per exemple, si en una sèrie hi surt un cartell d'una botiga, aquest cartell ha de ser revisat per un corrector.

3.2. LES ESPECIFICITATS DE L'ÉSADIR

En aquest punt es vol posar en relleu la plataforma ésAdir per la gran quantitat d'especificitats que s'amaguen en aquest format i la importància que té aquesta web avui dia, ja que no només la utilitzen els mitjans audiovisuals de la Corporació, sinó altres mitjans de comunicació i, fins i tot, gent d'altres branques, com l'educació.

L'ésAdir és una pàgina web on es pot accedir gratuïtament i conté molta informació de llengua i l'ús que se n'ha de fer, sobretot en el sector dels mitjans de comunicació. Tot i que a la seva presentació —a part de dir que va dedicada a redactors, locutors, etc.— també diuen que va adreçada al sector de l'ensenyament o, en definitiva, a qualsevol persona interessada en la llengua dels mitjans. Es va començar a idear l'any 2003, és a dir, quan feia 20 anys de l'estrena de TV3 i Catalunya Ràdio; fins el 2009, any en què el públic hi va poder accedir. Així, doncs, van ser sis anys de feina i esforços per bolcar tot el que ja tenien fins llavors (*El català a TV3. Llibre d'estil*, el que eren abans les normes de TV3; *Criteris lingüístics sobre traducció i doblatge*, també de TV3; *Orientacions lingüístiques* de Catalunya Ràdio, i per últim, el *Llibre d'estil de CCRTV Interactiva*), a més de l'ampliació dels continguts que es va fent regularment en la web per adequar-se al model de llengua dels moments en què vivim. El resultat de tot això és tot el material que podem trobar en aquesta pàgina web.

En la seva web, en l'apartat de presentació, l'ésAdir ens fa una advertència sobre què hi podem trobar. És molt important tenir en compte que aquesta plataforma no és un diccionari normatiu ni descriptiu, sinó que és una eina per als professionals dels mitjans de comunicació i, per tant, el que intenta és proporcionar respostes molt clares i precises als dubtes que genera la llengua en el seu ús «els exemples que s'hi recullen s'extreuen de l'experiència diària des del començament de les nostres edicions».⁸ Els lingüistes de la Corporació creuen que, com que no són una obra normativa, no poden imposar una manera d'expressar-se sinó que només pretenen establir els canons bàsics d'una llengua adequada en el seu registre i context. No tot és correcte ni incorrecte, tot té els seus matisos i, en aquest cas, ens hem de fixar molt bé en els diferents registres que ens podem trobar. Així doncs, i amb el que hem comentat unes línies més amunt, el que es pretén és

⁸ Extret de: <http://esadir.cat/Presentacio>

donar la informació bàsica d'una manera clara i concisa, i si ens fixem en la seva estructura i en alguns exemples ho veurem clarament.

Una de les raons per les quals l'ésAdir es considera una eina de fàcil accés i molt entenedora és per les etiquetes que utilitzen per referir-se a paraules o expressions que generen algun dubte a l'hora d'usar-les. En aquest cas, en l'entrada d'una paraula no veiem la seva definició com en un diccionari, sinó que trobem una etiqueta que ens informa sobre l'ús que se n'ha de fer i algunes altres recomanacions, per exemple:

*olor a

Etiquetes

» no admissible ✘

Equivalent: olor de.

Fa olor a roses / a colònia / a sabó

Fa olor de roses / de colònia / de sabó

[Remarques sobre la preposició "de"](#)

Il·lustració 3. Font: ésAdir

Si busquem la paraula *olor* a l'ésAdir trobem tres entrades diferents, de les quals una és la que tenim a l'esquerra d'aquestes línies. No trobem la definició del substantiu *olor*, sinó que en aquest cas ens informen que si volem utilitzar aquesta expressió, la forma correcta de fer-ho és amb la preposició *de*, i ens dona la informació a través de l'etiqueta *no admissible*, a més d'informació addicional amb alguns exemples.

D'aquestes etiquetes n'hi ha més, cadascuna amb el seu símbol, per poder trobar la informació més ràpidament —recordem que ens trobem en una plataforma adreçada als mitjans de comunicació i que algunes vegades necessiten respostes urgents. Les altres etiquetes i les seves explicacions són les següents:

- 1.1. ✓ **Ús general:** paraules i expressions que fem servir tant en registres formals com informals.
- 1.2. ⚠ **Ús informal:** paraules i expressions pròpies de registres informals, contextos col·loquials i estils pròxims a la llengua espontània.
- 1.3. ⚠ **Ús inadequat:** paraules i expressions excessivament formals o arcaïtzants, sovint inadequades a les necessitats comunicatives del context en què es fan servir (més informació: [MANUAL D'ÚS DEL LLIBRE D'ESTIL DE LA CCMA](#)).
- 1.4. ⚠ **Ús abusiu:** paraules i expressions que en alguns textos es fan servir d'una manera gairebé exclusiva o estereotipada, en detriment d'altres possibilitats que convé no oblidar.
- 1.5. ⚠ **Ús correcte / ús incorrecte:** paraules i expressions que no sempre es fan servir en el seu significat precís.
- 1.6. ✘ **No admissible:** paraules i expressions que no apareixen al diccionari normatiu i que descartem en qualsevol context. Les marquem amb un asterisc (*).

Il·lustració 4. Font: ésAdir

A banda d'aquestes etiquetes, l'ésAdir proporciona un altre tipus d'informació que sol acompanyar-les. Com podem esperar, no totes les expressions que la normativa i el diccionari bandegen també ho són per l'ésAdir. D'aquesta manera trobem que hi ha expressions que etiqueta com a *ús general* però que poden estar recollides o no pel DIEC (*recollit/no recollit pel DIEC*) a més de donar informació sobre les marques tipogràfiques que poden acompanyar certes expressions, sobretot, d'altres idiomes. En aquest últim cas utilitzen el símbol .

A més d'aquestes etiquetes, que sobretot van lligades al lèxic, a l'ésAdir podem trobar altres recursos molt útils de gramàtica. Molta informació essencial de la gramàtica està recollida en aquesta pàgina web a través d'unes fitxes molt esquemàtiques i entenedores perquè la informació arribi al professional d'una manera fàcil. Aquestes fitxes de gramàtica estan actualitzades amb les últimes incorporacions de la nova GIEC, així que no cal patir per res a l'hora de fiar-nos de la informació que ens donen. Tot i això, si necessitem una informació més precisa, aquestes fitxes ens diuen en quin apartat de la GIEC podem trobar la informació. Alguns dels aspectes recollits en fitxes de l'ésAdir són temes de fonètica, com la pronunciació d'alguns sons o la pronunciació de les sigles; temes de morfologia, com flexions de gènere i nombre, o temes de sintaxi, com els pronoms febles. Un exemple d'una fitxa de gramàtica de l'ésAdir és el següent:

5.3. Imperatiu seguit de pronoms de 1a i 2a pers. pl. reduïts a 's i seguits d'en o hi. Exemples:	
anem's-en	(anem-nos-en)
aneu's-en	(aneu-vos-en)
aturem's-hi	(aturem-nos-hi)
compreu's-en	(compreu-vos-en)
fixeu's-hi	(fixeu-vos-hi)
recolzeu's-hi	(recolzeu-vos-hi)
Acceptabilitat: Usos formals: no. Usos informals: sí. Usos marcadament informals: sí. Subtítols: no.	

Il·lustració 5. Font: ésAdir

Aquest quadre forma part d'una extensa fitxa sobre l'ús dels pronoms febles. Hem agafat aquest perquè ens volem fixar en el quadre gris de sota els exemples en què recomanen l'ús d'una forma dels verbs o d'una altra depenent del context en què ens trobem. Com podem observar, la forma reduïda dels pronoms en l'imperatiu es pot utilitzar en registres informals o marcadament informals, mentre que en registres formals i subtítols, no. Així doncs, veiem que res no és blanc o negre, sinó que ens hem de fixar molt bé en l'adequació de la llengua en el seu entorn.

L'ésAdir també ofereix als servidors certes indicacions que fan referència a la fonètica. Utilitzen molt sovint —sobretot en casos en què s'han de pronunciar noms estrangers— alfabet fonètic, però des del primer moment deixen molt clar que les transcripcions fonètiques que s'hi fan no són de caràcter acadèmic, sinó que estan pensades per aplicar-les a la pràctica. Fins i tot hi ha casos en què en algunes paraules que poden generar dubtes de pronúncia tenen un arxiu de so que les acompanya perquè sigui més fàcil per a l'usuari entendre'n la pronúncia. Així doncs, els alfabet que utilitzen per fer transcripcions

fonètiques són l'Alfabet Fonètic Internacional (AFI) i el que anomenen la «transcripció d'antena», un alfabet en què només es fan servir les lletres de l'alfabet comú. Per no confondre el lector, aquesta transcripció d'antena està escrita amb majúscules, excepte la vocal neutra, que està escrita amb la minúscula *a*. Així, ens podem trobar el nom propi provinent del francès *Éric*, del qual la transcripció de l'AFI seria [erík] i la transcripció d'antena, ERÍC.

Totes aquestes especificitats que acabem d'anomenar ens serviran més endavant a l'hora de poder analitzar les transcripcions dels programes i entendre quina és la informació que ens pretenen donar.

4. SELECCIÓ DE TALLS TELEVISIUS I RADIOFÒNICS

4.1. METODOLOGIA DE LA SELECCIÓ. ELS DIFERENTS REGISTRES DE LA LLENGUA

Com s'ha dit en el punt anterior, l'ús de la llengua es dona en diferents registres i, per tant, la seva normativa també s'ha d'adaptar a aquestes varietats. Amb la nova gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans (GIEC) hem pogut observar que un dels grans canvis que s'han donat ha estat precisament el de tenir en compte aquesta varietat de registres. Així doncs, en poques ocasions trobem que una expressió sigui correcta o incorrecta, sinó que és adequada o no segons el registre en el qual ens trobem. Els mitjans de comunicació públics, com que venen determinats per les institucions, també han de seguir tots els canvis que s'hi generin, i aquesta variació no n'és l'excepció.

Els programes que s'han seleccionat per transcriure i analitzar no s'han triat perquè sí, sinó que la raó que hi ha al darrere és aquesta varietat de registres, que també és present en la televisió i la ràdio catalanes. Aquesta selecció es va fer a partir del quadre orientatiu per nivell de formalitat que proposa el servei lingüístic de la CCMA en el seu *Manual d'ús*.

Quadre orientatiu per nivell de formalitat

NIVELLS DE FORMALITAT	MODEL DE LLENGUA	ESP AIS
Màxima formalitat	Estàndard formal	Informació i entreteniment formal
Intervenció formal sense interacció (amb interlocutor concret o amb l'audiència) Diàleg molt formal	Llengua estàndard (sense trets col·loquials)	Espais orals i escrits d'informació general o d'esports (lectura i improvisació): notícies, cròniques, reportatges, portades / editorials, titulars <i>Off</i> narrador en documentals, ficció i publicitat Promocions formals Tractament formal de matèries específiques (p. e., música clàssica) Entrevistes molt formals
Formalitat mitjana	Estàndard amb trets col·loquials	Entreteniment
Diàleg formal d'aparença espontània Diàleg mitjanament informal d'aparença espontània Intervenció mitjanament informal d'aparença espontània	Llengua estàndard amb alguns trets col·loquials , segons el grau de formalitat Evitem els calcs d'altres llengües	Intervencions espontànies en la informació Promocions informals Entreteniment mitjanament formal: magazins, debats, tertúlies, entrevistes Entreteniment informal: entrevistes, concursos, tertúlies Tractament informal de matèries específiques (p. e., radiofórmula música pop) Monòlegs humorístics en general

Formalitat variable	Pseudocol·loquial	Ficció
Diàleg informal d'aparença espontània amb especial exigència de realisme o versemblança Monòleg molt informal d'aparença espontània	Llengua de formalitat mitjana o baixa que incorpora trets col·loquials per ser versemblant Admetem un nombre limitat de calcs (fonètics, lèxics, morfològics o sintàctics) d'altres llengües si ho exigeix la versemblança	Espais humorístics (inclosos monòlegs) amb recreació de personatges reals o ficticis Diàlegs originals en sèries i llargmetratges Diàlegs doblats en sèries i llargmetratges

ÉSADIR: [Col·loquial](#)

Il·lustració 6. Font: *Manual d'ús* de la CCMA

Com es pot veure en aquest quadre, el *Manual d'ús* de la CCMA proposa tres nivells de formalitat: màxima formalitat, formalitat mitjana i formalitat variable. Per cada

registre es proposa un model de llengua i els diferents espais de producció televisiva o radiofònica que s'han d'adaptar a aquest model.

Pel que fa al registre de màxima formalitat trobem que és el cas d'intervencions formals amb un interlocutor directe o amb l'audiència o el cas d'un diàleg molt formal. En aquestes situacions s'ha d'utilitzar la llengua estàndard evitant usar col·loquialismes. Dins d'aquest format hi trobaríem programes informatius com els telenotícies, els documentals, les cròniques, etc.; o també una entrevista amb un alt grau de formalitat, com podria ser l'entrevista amb el president de la Generalitat o algun conseller. Per aquesta raó en el treball s'ha optat per analitzar el *Telenotícies Vespre* de TV3 i el *Catalunya Vespre* de Catalunya Ràdio. A més a més, també s'ha triat un documental titulat *Boom, crac, boom*; que, a més de tractar-se d'un documental i, per tant, pertànyer al grup del registre formal, també és un reportatge que ha estat doblat al català, de manera que es pot tractar un xic sobre el doblatge en els mitjans de comunicació. El que esperem trobar després d'analitzar-los és l'ús d'una llengua estàndard i neutra, és a dir, sense col·loquialismes ni expressions pròpies d'altres registres.

En relació amb el registre de formalitat mitjana hi trobem sobretot diàlegs o entrevistes mitjanament informals que tenen una aparença espontània. És a dir, són diàlegs preparats prèviament i escrits en un guió però que tenen la intenció de ser llegits simulant una certa espontaneïtat, com si no haguessin estat preparats. Dins d'aquest registre s'opta per la llengua estàndard, tot i que sent més permissiu en l'ús de col·loquialismes, ja que s'intenta transmetre espontaneïtat. Tot i això, si ens hi fixem, el *Manual d'ús* fa una apreciació important: «evitem l'ús de calcs d'altres llengües». Com que es tracta de programes pensats per transmetre una llengua natural es permeten certs col·loquialismes, però tot i això hem de pensar que han estat escrits en un guió prèviament, per la qual cosa els calcs d'altres llengües no estan permesos. En el treball s'ha decidit d'analitzar programes com *Tot es mou* de TV3 o l'*Estat de Gràcia* de Catalunya Ràdio per tractar-se de magazins de tarda —tal com es veu en el quadre orientatiu— i el *Tot Costa*, de Catalunya Ràdio com una tertúlia d'esports. El que esperem trobar en l'anàlisi d'aquests programes és un model de llengua propi de l'estàndard però també trets col·loquials, ja que ens trobem en un registre més informal.

Per acabar, hi ha el nivell de la formalitat variable. Dins d'aquest espai hi trobem diàlegs o monòlegs que tinguin una aparença d'espontaneïtat però que a més tinguin un component de versemblança. Aquesta informació addicional que ens dona el quadre orientatiu és molt important per entendre el model de llengua que es proposa per a aquest tipus de programes, ja que en aquest cas sí que es permeten calcs d'altres llengües si la versemblança ho requereix. Dins d'aquest nivell de formalitat hem triat l'*Està Passant* de TV3 i l'*APM?* de Catalunya Ràdio, per representar un espai humorístic; i el *Com si fos ahir* com una sèrie de producció pròpia de TV3. A més, també s'ha triat una pel·lícula doblada al català, *El centre d'en Jimmy*, per tractar el doblatge. El que s'espera d'aquestes produccions és una llengua més lleugera i permissiva, si bé que ha de ser correcta, però amb un nivell de formalitat mitjana tirant a baixa i, aquesta vegada sí, amb més presència de calcs d'altres llengües per la raó que s'ha dit anteriorment, per fer que tot sigui més versemblant.

Així doncs, veiem que no tots els programes que es fan per la televisió i la ràdio poden ser iguals, sinó que cadascun s'ha de correspondre amb el nivell de formalitat que s'exigeix i ha de tenir el model de llengua que s'ha determinat. No podem esperar que un telenotícies faci servir el mateix tipus de llengua que un programa d'humor. Quan nosaltres parlem fem servir diferents registres segons el context en què ens trobem: fem servir un registre formal a l'hora de fer una exposició o conferència davant d'un grup determinat, i un registre molt més informal parlant amb els amics al bar. Doncs si nosaltres quan ens comuniquem fem aquests canvis de registre, els mitjans de comunicació han de fer el mateix i adequar cada programa a les seves necessitats comunicatives. És per aquesta raó que és tan important justificar quina és la tria dels programes, perquè la seva anàlisi i el grau d'intervenció que hi pugui fer un corrector no seran els mateixos. Més endavant, quan s'analitzin els talls veurem que en alguns casos podem ser més permissius que en d'altres o a la inversa, i tot això dependrà d'aquest grau de formalitat.

Per poder veure d'una manera més esquemàtica la tria dels programes s'ha fet un quadre explicatiu, que es pot veure a continuació.

	TV3	Catalunya Ràdio
Màxima Formalitat	TN vespre Documental. <i>Boom, crac, boom.</i>	Catalunya Vespre
Formalitat Mitjana	Tot es mou	Estat de Gràcia Tot Costa
Formalitat Variable	Està passant Com si fos ahir Pel·lícula. <i>El centre d'en Jimmy</i>	APM?

Il·lustració 7. Font: Producció pròpia

Aquests són els deu programes —sis de TV3 i quatre de Catalunya Ràdio— triats per dur a terme l'anàlisi del model de llengua que proposen des de la CCMA. S'ha intentat, com es pot observar, fer una tria relacionada amb el nivell de formalitat que requereix cada programa, ara bé, també s'han tingut en compte, a l'hora de seleccionar els programes, altres qüestions. Com per exemple en el cas del *Tot Costa*, en què també es vol analitzar, a part del nivell de formalitat i la seva adequació lingüística, un tipus de llenguatge determinat, en aquest cas l'esportiu; o el cas del documental *Boom, crac, boom*, que en tractar-se d'un documental relacionat amb la crisi econòmica, també es vol tractar un llenguatge més juridicoeconòmic. Altres qüestions que s'han tingut en compte són el tractament del doblatge en català, que ja hem vist anteriorment que d'això se n'encarreguen empreses externes, però tot i això són empreses que han hagut de ser admeses i homologades pels serveis lingüístics de la CCMA. Per aquesta raó s'han triat tant el documental com una pel·lícula.

Ara que ja s'han vist les diferents raons de la selecció dels programes s'ha d'entrar en més detall. De cada programa s'han pres aproximadament 30 minuts de gravació, gairebé en tots els casos s'han agafat els 30 primers minuts, però hi ha algunes excepcions. Per exemple, el *Tot es mou* s'ha dividit en dues parts perquè hem considerat que el nivell de formalitat entre la part presentada per l'Helena Garcia Melero i la part presentada per en Lluís Marquina és diferent, essent la segona més informal que la primera. En altres programes, com l'*Estat de Gràcia*, s'ha hagut d'obviar els primers set minuts de programa per tractar-se d'un resum informatiu més propi del registre formal que no pas del registre de formalitat mitjana. Tot això, però, ja s'explicarà amb més profunditat en la justificació de cada programa i la seva anàlisi particular.

La decisió d'agafar 30 minuts potser va ser una mica agosarada. No volíem agafar un espai de temps massa curt per por de no tenir prou material per poder extreure'n unes conclusions i unes anàlisis curtes i buides de contingut, i es va decidir fer mitja hora de cada programa. Ara bé, un cop fetes les transcripcions i haver vist que hi ha suficient material per fer una anàlisi coherent, potser amb un lapse de temps menor per programa també n'hauríem fet prou. A més a més, s'ha de tenir en compte que les anàlisis estan centrades sobretot en qüestions morfològiques, sintàctiques i lèxiques; i que no s'ha estudiat tan a fons la fonètica i fonologia. Com es pot veure en les transcripcions als Annexos, sí que hi ha alguna anotació de pronúncia i fonologia, però les transcripcions són ortogràfiques, no pas fonètiques, per la qual cosa no s'ha analitzat aquesta branca tant com les altres. La raó és per una simple qüestió de temps, si s'hagués volgut fer una anàlisi fonètica dels discursos i diàlegs, la quantitat de temps que requeria el simple fet de dur a terme una transcripció fonètica hauria complicat molt les coses per tractar-se d'un Treball de Final de Grau. Hi ha algun apunt de fonètica recurrent en les transcripcions, i és la pronúncia [ˈja] i [ˈjo] i no [ˈza] i [ˈzo] per les paraules *ja* i *jo*. Tots els interventors de les transcripcions pronuncien d'aquesta manera aquestes dues paraules, però s'ha optat per escriure-ho ortogràficament perquè l'ésAdir accepta aquesta pronúncia en tots els contextos i registres, per la qual cosa no es considera una incorrecció en cap cas.

Les transcripcions que es troben als Annexos tenen un seguit d'anotacions a peu de pàgina que són les diferents correccions i/o observacions que s'han fet. L'anàlisi, però, no es troba en els Annexos, sinó en el punt 5 d'aquest treball, en què s'agafen totes les anotacions fetes en les transcripcions i es posen en comú comentant-les segons si són errors gramaticals —fonètics, morfològics, sintàctics i lèxics— i si el model de llengua que tenim al davant s'adequa al model de llengua proposat pel *Manual d'ús* de la CCMA i el seu quadre orientatiu. A més d'aquesta correcció gramatical també és propi de la correcció dels textos orals fer una correcció pragmàtica, relacionada amb l'adequació, la coherència i la cohesió del text; és a dir, que també s'analitzarà si el discurs està ben estructurat i si s'adequa a cada context comunicatiu.

Per acabar amb l'argumentació de la tria dels programes, és adient comentar que el període del qual han estat extrets els fragments televisius i radiofònics pertanyen a la setmana de l'1 al 7 d'octubre de l'any 2018. Ha estat una tria més aviat simbòlica, ja que aquella setmana feia un any dels fets d'octubre del 2017, en què el poble català va decidir

portar a terme l'acte d'autodeterminació més important que ha tingut en la història democràtica recent. És per aquesta raó que hem volgut fer un petit homenatge a aquells dies d'octubre.

5. TRANSCRIPCIÓ DELS TALLS

5.1. JUSTIFICACIÓ DELS PROGRAMES I ANÀLISI DE LES TRANSCRIPCIONS

En aquest punt es farà una anàlisi amb més profunditat de cada programa que s'ha transcrit. En l'inici de cada programa es farà una breu explicació del tipus de format que presenta, ja que depenent del context es farà una anàlisi més permissiva o no. Així doncs, s'elaborarà una petita «fitxa tècnica» amb un seguit d'informació: tipus de programa i registre que s'hi adequa, model de llengua, grau d'intervenció que es pot fer en la correcció dels textos i sobre quins personatges es pot intervenir. Ja que en moltes ocasions trobarem tertulians i col·laboradors els quals no passen per un control de qualitat lingüística i no se'ls demana cap nivell específic d'ús de la llengua.

També es farà una divisió per categories dels diferents aspectes que s'han anat trobant al llarg de les correccions: problemes de grafies, lèxic, sintaxi, morfologia i fonètica.

5.1.1. TELENOTÍCIES VESPRE. TV3

Minuts transcrits: 00:00 – 30:03

Tipus de programa: Informatiu

Registre: Màxima formalitat

Model de llengua: Llengua estàndard (sense trets col·loquials)

Grau d'intervenció: Alt

A qui es pot intervenir: El presentador, Toni Cruanyes, els enviats especials —tant veus en off com discursos de final de transmissió—, i els rètols que surten en pantalla. No es pot intervenir sobre la gent entrevistada a peu de carrer.

Com ja s'ha dit anteriorment, la fonètica dels treballadors tant de TV3 com de Catalunya Ràdio no s'ha analitzat al 100 % perquè hagués requerit una feina extra de transcripció dels talls amb l'alfabet fonètic internacional. Tot i això, en algun punt de les transcripcions s'han fet anotacions sobre alguna qüestió fonètica que s'ha anat trobant recurrentment i que val la pena de comentar. Hi ha un error que s'ha trobat força vegades, no només en aquest programa sinó en tots els altres, que és a la vegada fonètic i sintàctic. Es tracta de pronunciar el pronom relatiu de l'oració relativa *intentar evitar el que podria*

ser un intent d'assalt al Parlament de forma tònica, i no pas de forma àtona, que seria la forma correcta. La normativa no accepta aquesta pronúncia i l'ésAdir només en cas que el parlant formi part de la variant occidental. Així doncs, tenint en compte que Montse Sánchez —enviada especial al Parlament— no forma part d'aquest dialecte, es considera un error de pronúncia i de sintaxi. Una altra qüestió força recurrent en la pronúncia dels presentadors i periodistes és de pronunciar un article o una preposició sense apostrofar quan van seguits d'una vocal. És el cas de: **de** «*El poble mana, el govern obeeix*», **crits de** «*Ocupem el Parlament*», **al llarg de** *aproximadament un quilòmetre, a favor de* **implementar...** Per acabar amb els errors fonètics del *Telenotícies*, Xesco Reverter llegeix les sigles UMCA en anglès. Ara bé, segons el *Manual d'ús* (2013) de la CCMA es «recomana llegir les sigles en català independentment de la llengua en què hagin estat formades» (p.345).

Pel que fa a qüestions gràfiques, hi ha certs aspectes que ens agradaria comentar perquè difereixen de la normativa. Un exemple és el cas de la paraula *govern*. Contràriament al que diu la normativa —ha d'anar en majúscula—, l'ésAdir opta per escriure-ho en minúscula. També hi ha divergència en referència a l'escriptura d'alguns símbols com el del tant per cent (%). Segons els criteris normatius aquest tipus de símbols han d'estar separats per un espai —espai fi per ser més exactes— respecte al número que acompanyen. L'ésAdir, però, té el seu propi criteri d'escriure el símbol enganxat —sense espai— al número. I per acabar, una qüestió més particular i que es tractaria d'un error és l'escriptura de les sigles NAFTA. Segons l'ésAdir s'han d'escriure amb majúscules però en l'informatiu han estat escrites amb minúscules.

Si ens fixem ara en la sintaxi veurem que hi ha força coses en les quals la normativa i el *Manual d'ús* dels mitjans divergeixen. Alguns exemples són: la doble negació, si bé l'Optimot diferencia l'ús d'aquest recurs en contextos formals i en informals no és obligatori, l'ésAdir recomana no fer-la en qualsevol registre (al llarg de les transcripcions s'anirà veient que opten per no fer-la tot i que en alguns casos la utilitzen). Un altre exemple d'aquesta divergència és la concordança amb el verb *haver-hi*. Mentre que la Gramàtica opta per fer la concordança en registres formals, l'ésAdir manté que la concordança es pot fer en qualsevol registre, per tant, la frase *hi han hagut moments de tensió*, per l'ésAdir és correcta. I una altra qüestió és l'ús del *per/per a*. Segons la nova Gramàtica, davant d'un infinitiu final s'ha de mantenir la distinció entre *per* i *per a* en aquells dialectes que distingeixin les dues preposicions (valencià, tortosí i parlars més occidentals del nord-occidental). L'ésAdir, però, redueix en tots els contextos aquestes preposicions a l'ús de *per*. En la nota 28 de les transcripcions observem que el periodista utilitza la preposició *per a*, per la qual cosa pensàvem que no està seguint la norma del *Manual d'ús* de la casa, però segons aquest manual també es diu que es respecta la varietat dialectal de cada persona, sigui quina sigui. Víctor Sorribes és tortosí, per la qual cosa forma part de la varietat que fa una distinció de les dues preposicions i, per tant, està permès que la digui. Altres aspectes més particulars que s'han trobat en aquest programa són: l'ús del pronom relatiu *on* en contextos no locatius, en què tant la Gramàtica com l'ésAdir diuen que no és permisible; una elisió del pronom *hi* en el verb *haver-hi* (*que ha hagut a les terres de l'Ebre*), que també es considera una incorrecció tant per la

Gramàtica com per l'ésAdir; l'ús de la preposició *a* com a precedent del règim del verb *insistir* (que segons el DIEC2 la preposició ha de ser *en*); o la posició incorrecta de l'adverbi en la frase *com li agrada presentar-se sempre Trump*, en què segons el *Manual d'ús* la posició de l'adverbi ha d'anar sempre davant del verb.

Pel que fa al lèxic utilitzat també hi trobem un seguit de coses que es poden comentar, sobretot paraules que no es troben recollides ni pel DIEC2 ni per l'ésAdir. És el cas de la paraula *sultan* pronunciada per Xesco Reverter i que es tracta d'una incorrecció perquè hauria de ser *sultà*; o *crisis* en singular, també pronunciada pel mateix periodista i que hauria de ser *crisi*. Un altre cas és en la frase *ho han fet amb total tranquil·litat*, en què la paraula *total* apareix com un adjectiu. Tant el DIEC2 com l'ésAdir no accepten aquesta paraula amb aquesta categoria gramatical, només el Diccionari català-castellà de l'Enciclopèdia ho recull, però es considera una incorrecció per part de la periodista. Un cas semblant és en la frase *ha transcorregut amb relativament normalitat* en què l'adverbi *relativament* hauria de ser l'adjectiu *relativa*. I, per acabar amb el repàs del lèxic de la transcripció del *Telenotícies vespre* cal comentar la divergència entre la normativa i l'ésAdir amb la paraula *blaugrana*. Segons la normativa aquest adjectiu és invariable, mentre que per l'ésAdir pot fer la flexió de plural *blaugranes*, en el text tenim *els blaugranes s'enfronten al rival més dur del grup*, fent la flexió de nombre, per la qual cosa no es considera una incorrecció perquè està recollit en el seu *Manual d'ús*.

Un cop revisats els aspectes més lingüístics del discurs, falta veure què passa respecte a l'adequació, la coherència i la cohesió. En tractar-se d'un registre marcadament formal, ja que estem parlant d'un informatiu, aquests tres aspectes haurien de ser força correctes i ens hauríem de trobar un discurs molt ben estructurat. Pel que fa al presentador del *Telenotícies*, Toni Cruanyes, no en podem dir gaire cosa, ja que és un discurs preparat amb anterioritat i llegit en veu alta des d'una pantalla. Això fa que aquest text ja hagi estat corregit prèviament per un corrector. Però pel que fa als altres periodistes, que són enviats especials o corresponsals, tot i que també s'han preparat el text amb anterioritat, aquest text no ha estat mirat per un lingüista i hi podem trobar més errors, com s'ha pogut observar en les notes a peu de plana de les transcripcions. Ara bé, que un lingüista no hi pugui intervenir no vol dir que un cop acabada la transmissió no pugui dir-li al periodista en qüestió quatre comentaris sobre la seva dicció i ús de la llengua, d'aquesta manera el redactor pot anar millorant a poc a poc. En aquest tipus de transmissions —corresponsals i enviats especials— com que tractem amb un discurs no tan preparat com el d'en Toni Cruanyes ens hem trobat més frases inacabades, casos en què no hi ha concordança entre el subjecte i el verb, repetició d'informació en un lapse de temps molt curt o presència de conjuncions no necessàries. Tot això són trets propis del registre oral espontani, fet que com a correctors no hi podríem intervenir si es tractés d'una tertúlia o d'una entrevista amb un caire força informal, en aquest cas, però, en tractar-se d'un informatiu amb un marcat registre formal, aquests periodistes haurien d'anar més amb compte a l'hora d'elaborar el seu discurs, ja que abans de fer la transmissió se'l poden preparar.

Minuts transcrits: 00:00 - 30:43

Tipus de programa: Documental doblat de l'anglès al català

Registre: Formal

Model de llengua: Llengua estàndard (sense trets col·loquials)

Grau d'intervenció: Alt

A qui es pot intervenir: Es poden observar totes les intervencions ja que totes han estat doblades o subtítulades. Es tracta d'un documental amb un caire humorístic, per la qual cosa potser hi podrem trobar alguna expressió col·loquial.

El programa *Boom, crac, boom* és un documental que es va emetre a TV3 al programa *Sense ficció* a raó dels deu anys des de l'inici de la crisi econòmica. És un documental de producció anglesa codirigit per l'exmembre de Monty Python Terry Jones. Tot i ser un documental i, per tant, requerir un registre formal de la llengua, es tracta d'un format en el qual podem trobar certs gags humorístics i diàlegs un xic més informals, que fa que el programa no sigui estrictament seriós —tot i que el contingut sí que ho és— sinó que la seva forma és més despreocupada per arribar a tots els públics i que tothom pugui entendre què és el que va passar fa deu anys amb Lehman Brothers, que va propiciar la gran crisi econòmica que hem patit aquests darrers anys.

D'aquesta manera és possible que ens trobem en la transcripció del documental alguna expressió més informal o col·loquial, que potser no haurem de comentar o corregir en tractar-se d'un discurs que busca escapar-se una mica de l'estricta formalitat. L'ésAdir té tota una pàgina dedicada a parlar de l'ús de la llengua en els doblatges, tot i això, i com ja s'ha explicat anteriorment, normalment els programes estrangers que s'emeten doblats per TV3 solen ser traduïts per una empresa externa als serveis lingüístics de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, empresa externa, però, que ha d'haver estat homologada per la casa. És a dir, que aquest programa segurament ha estat doblat per una altra empresa, tot i això, posteriorment els lingüistes de la CCMA hi han hagut de donar el vistiplau.

Si anem a visitar la pàgina web de l'ésAdir, en l'apartat de doblatge hi veurem força coses sobre l'ús de la llengua que s'ha d'utilitzar en aquest tipus de programes, però nosaltres hem volgut posar l'atenció en una cosa: segons l'ésAdir hi ha dos tipus de gèneres específics quant al doblatge: la conversa —pròpia dels films i sèries de ficció— i la descripció —pròpia dels documentals.⁹ Aquest últim gènere és el que ens pertoca de comentar tot seguit. El gènere del documental requereix un nivell de formalitat alt i, per tant, un ús de la llengua estàndard sense caure en col·loquialismes ni calcs de cap mena,

⁹ Extret de: <http://esadir.cat/traduccio/lallengua>

a més d'una articulació tensa. Tot el contrari que la llengua de les sèries i pel·lícules de ficció, en què la dicció de cada personatge s'ha de cenyir a la versemblança que requereixen aquests tipus de gèneres. Amb els documentals aquesta versemblança no hi ha de ser, ja que el contingut és d'un alt grau de realitat. Així doncs, el grau d'intervenció que es pot fer en aquests formats és molt alt i s'ha d'intervenir en tot, tant en el doblatge dels personatges com en els subtítols.

Abans de començar amb els temes gramaticals, s'ha cregut adient fer referència a la petita descripció que es fa del programa a la web de TV3 alacarta. És amb relació a una qüestió gràfica de la qual hi ha divergència entre la normativa i el *Manual d'ús* de la CCMA. Es tracta de l'ús de les cometes: l'OIEC ens diu que les cometes que s'han d'utilitzar quan se cita un programa són les cometes baixes, però la convenció del *Manual d'ús* és una altra, i és la d'usar les cometes altes, cosa que molt mitjans de comunicació escrits també han adoptat.

Ara bé, si ens centrem en el text transcrit, el primer que comentarem seran les qüestions de pronúncia i lèxic. Pel que fa a la pronúncia només volem destacar la incorrecció en la següent frase: *això no vol dir que la economia sempre trontolli*. Com es veu, el doblador no ha pronunciat *l'economia* sinó *la economia*, per la qual cosa es tracta d'una incorrecció.

Amb relació al lèxic hi ha unes quantes observacions. Tenim l'expressió *a la cantonada* a la nota 47. Aquesta expressió no és genuïna del català sinó que més aviat es tracta d'un calc del castellà de l'expressió *a vuelta de la esquina*. L'Optimot ens proposa solucions més adequades com *a tocar*, *molt a la vora*, *a quatre passes* o *a prop*. El DIEC2 només admet la paraula *cantonada* amb aquest sentit: *f. [LC] En l'encreuament de dues vies, angle format per dues façanes o parets d'un edifici. La botiga de la cantonada. Una casa que fa cantonada*. Així doncs, en català aquesta paraula no pot tenir el sentit figurat que li dona el text. Es tracta, doncs, d'un error de doblatge, ja que l'ésAdir tampoc en parla i si la tingués recollida la trobaríem com *ús general no recollit al DIEC* o quelcom semblant. Una altra paraula que no està acceptada ni pel DIEC2 ni per l'ésAdir és *passivisme*, que trobem en la nota 57 i que hauríem de corregir per *passivitat*. A més a més, hi ha un parell de paraules que divergeixen entre el que diu el DIEC2 i l'ésAdir, com *ninja*, que no està recollida al DIEC, però l'ésAdir la considera d'*ús general*. Segons la normativa l'expressió adient seria *guerrer japonès*; també *guai*, paraula que no està recollida al DIEC2 però a l'ésAdir, sí, tot i que més pròpia de registres informals. Recordem que es tracta d'un documental que no pretén utilitzar una llengua estrictament formal, així que l'ús d'aquesta paraula seria adequat. O *esfondrament*, que és curiós perquè el DIEC2 la recull però l'ésAdir la cataloga com a «ús abusiu», i opta per les formes *enfonsament* i *ensorrament*. Un altre cas semblant a l'anterior és el del verb *emplenar*, si bé és cert que el DIEC2 remet a *omplir* i, per tant, és correcte, l'ésAdir l'etiqueta com «ús abusiu» també, recalcant així que hi ha altres formes com *omplir* o *completar*. Així doncs, aquestes dues últimes paraules s'escapen una mica de tot el que hem anat trobant en les transcripcions, ja que normalment ens trobarem paraules que estiguin recollides tant el DIEC2 com a l'ésAdir o que només estiguin recollides a aquest

últim, però en poques ocasions trobem que la plataforma digital dels mitjans de comunicació públics sigui més restrictiva que la mateixa acadèmia.

Pel que fa a la sintaxi, s'ha tornat a trobar el cas del *per* i *per a* que, recordem, l'ésAdir redueix a *per* en qualsevol context i la Gramàtica opta per fer la distinció en registres formals. A la nota 51 tenim un cas de la preposició que regeix el verb *invertir*. Segons el DIEC2 la preposició que regeix aquest verb és *en*, a més a més, a l'ésAdir també hem trobat exemples amb la preposició *amb*, però en cap cas amb *a*, que és tal com surt al text. Es tractaria, doncs, d'un error. Un altre cas que val la pena de comentar és el tractament que fa la normativa de la forma *és clar/esclar*: l'ésAdir admet la forma aglutinada mentre que l'Optimot (fitxa 6830/2) ens fa una mena d'advertència: «Atès que en alguns parlars aquesta expressió es pronuncia de manera aglutinada, neutralitzant la vocal inicial, recentment s'ha difós la grafia *esclar*, malgrat que actualment la normativa no la recull». L'anàlisi sintàctica acaba amb una qüestió que ens podem trobar sovint en textos traduïts i doblats de l'anglès, com és el cas. Trobem que la nota 54 de les transcripcions tanca un paràgraf que està força ple de l'ús de les passives. Segons el *Manual d'ús* la construcció de la passiva en català no és tan freqüent com en altres llengües, per la qual cosa recomana evitar l'ús de la passiva. A més a més, l'ésAdir ens dona una mica d'informació sobre el tema: «en les traduccions, evitem calcar l'alta freqüència de la construcció verbal passiva en anglès. La mantenim només quan hi ha voluntat de ressaltar l'element de l'oració que fa de complement directe». ¹⁰ Així doncs, s'hauria de buscar una alternativa per evitar la repetició de tantes construccions passives seguides.

En relació amb l'estructuració del text podem dir que es tracta d'un discurs ben cohesionat, coherent i adequat al registre que es planteja des d'un bon inici en la descripció del programa: «Tot això que sembla una lliçó d'economia, en el documental, escrit per Terry Jones i el professor d'Economia i empresari Theo Kocken pren un to irreverent, irònic i crític digne d'un ex-Monty Python». És per aquesta raó que podem trobar expressions no tan pròpies d'un registre estrictament formal. A banda d'això, però, hem trobat un parell d'errors que podrien ser propis del registre oral, però que tractant-se d'un text doblat ha d'haver estat preparat prèviament i, per tant, considerem que es tracten d'un error. En la frase *Si creus que inverteixes en tulipes perquè saps que sempre les podràs vendre a algú altre a un preu més alt, no està invertint, està especulant*; hi ha un error en la concordança de la persona d'aquests verbs, ja que el primer està conjugat amb la segona persona del singular i els dos últims amb la tercera del singular.

¹⁰ Extret de: <http://esadir.cat/gramatica/sintaxi/passivartv>

Minuts transcrits: 00:00 - 28:47 / 2:12:31 – 2:43:33

Tipus de programa: Magazín de tardes

Registre: Formalitat mitjana

Model de llengua: Llengua estàndard amb alguns tret col·loquials depenent del grau de formalitat

Grau d'intervenció: Mitjà

A qui es pot intervenir: Als presentadors, Helena Garcia Melero i Lluís Maquina, i als periodistes que fan alguna crònica o alguna connexió especial. Als tertulians, no.

El *Tot es mou* és un magazín de tardes que s'emet de dilluns a divendres i que està dividit en dues parts. La primera part—presentada per Helena Gracia Melero— es fa càrrec d'analitzar l'actualitat a través d'una tertúlia i la segona —presentada per Lluís Marquina— és la part de més entreteniment, en la qual es dediquen a fer entrevistes a diversos personatges de l'actualitat a més de tertúlies, però de temes més lligats a la cultura, la comunicació o els esports. Tot i ser un magazín de tardes i, per tant, estar lligat a un registre mitjanament informal, hem volgut remarcar dos graus d'informalitat, ja que la primera part del programa és més de caràcter informatiu —a part de les tertúlies, que també haurien de tenir un to una mica més formal— i la segona part és més d'entreteniment, per la qual cosa té un registre més informal. Com es pot observar, doncs, les transcripcions d'aquest programa s'han basat en aquesta especificitat: s'han agafat 30 minuts de la secció de l'Helena Garcia Melero —aproximadament 15 minuts d'informatiu i 15 minuts de tertúlia— i 15 minuts més de la secció d'en Lluís Marquina. Aquestes dues parts, com es veurà tot seguit, tindran una anàlisi diferent, ja que el grau d'intervenció que s'hi pugui fer no és el mateix a causa d'aquesta variació en la formalitat.

A més a més, els comentaris que es puguin anar fent sobre l'ús de la llengua no aniran destinats a tots els personatges que intervenen en el programa. Només es tindran en compte les intervencions dels presentadors, l'Helena Garcia Melero i en Lluís Marquina, i dels periodistes que en algun moment surten fent alguna connexió especial, ja que en aquests casos és dels que s'ha elaborat un guió, a més de ser treballadors que han hagut de passar per una prova de llengua per poder treballar. Pel que fa als tertulians i col·laboradors, com ja s'ha dit anteriorment en el funcionament intern de la CCMA, no han estat sotmesos a cap mena de prova de nivell i, per tant, no són objecte d'anàlisi. Tot i això, es faran alguns comentaris sobre la llengua d'aquests col·laboradors. Un altre argument pel qual no podem basar-nos en una anàlisi de la llengua dels col·laboradors és el fet que com que intervenen en forma de tertúlies i debats, aquests formen part d'un estil oral de la llengua completament espontani, per la qual cosa hi haurà molts aspectes propis de l'espontaneïtat que no caldrà comentar.

Pel que fa a la pronúncia tenim algun cas que ja hem tractat en els dos programes anteriors que és el d'apostrofar davant d'una paraula començada per vocal, com tenim en el sintagma *la opinió dels lletrats*. És un cas que podria ser confús ja que *opinió* en dialecte oriental es pronuncia [upini'o] el fet que es pronuncii amb *u* faria pensar que no s'apostrofa perquè es tracta d'una *u* àtona, però la pronúncia no hi té res a veure, sinó només la grafia, i davant de *o* s'ha d'apostrofar sempre. També tenim una altra qüestió que s'ha vist anteriorment que és la de pronunciar d'una manera tònica el pronom relatiu *el que* en la frase *les últimes hores sobre el que s'havia de fer*. Com que la relativa no té un antecedent explícit no podem fer servir la forma *el + què* (pronom interrogatiu). Un altre aspecte de pronúncia és el verb *reprendre* que el periodista Jordi Eroles pronuncia [rə'pendrə], però no es tracta d'una errada perquè tant la Proposta d'un Oral Estàndard de l'IEC com l'ésAdir admeten que aquesta és una pronúncia d'àmbit general. Per acabar, Lluís Marquina pronuncia la paraula *zumba* amb el so [θ], inexistent en català. L'ésAdir, a part que és una paraula que no està recollida al DIEC2 però aquest la cataloga d'àmbit general, diu que s'ha de pronunciar amb essa sonora [z], és a dir, a la catalana. Per tant, es considera un error del presentador.

Si ens fixem ara en el lèxic veurem que trobarem moltes paraules de caire modern relacionades amb el món de la informàtica i les xarxes socials que el DIEC2 encara no ha recollit però que l'ésAdir, sí; és el cas de paraules com *postureig*, *selfie*, *gamer* o *youtuber*. Hi ha, però, una paraula que Lluís Marquina utilitza, és la paraula *likes*, en què segons l'ésAdir s'ha de fer servir l'expressió *tinc molts «m'agrada»* en comptes de la forma en anglès. També hi ha una paraula que l'ésAdir recull com a pròpia del llenguatge col·loquial i el DIEC2, no; es tracta del verb *petar-ho* en sentit de 'triumfar, tenir èxit'. Trobem també l'ús de la forma aglutinada del *sisplau*, acceptada per l'ésAdir en tots els registres i tractament. Aquesta forma està acceptada per la normativa d'aquesta manera: *si us plau* per a qualsevol persona gramatical, però la forma aglutinada no està recollida per l'acadèmia. Passa una cosa semblant amb l'expressió *què tal*. Aquesta expressió no està recollida al DIEC2 i l'Optimot (fitxa 2796/4) descriu que en contextos informals s'usa, però que en cap cas és adequat. En canvi, l'ésAdir accepta la forma però confinada a usos informals. Tractant-se doncs, d'un programa amb un model de llengua de formalitat mitjana ho hauríem d'acceptar? Seria millor optar per les formes *Com va?*, *Què fem?*, *Com estàs?*, etc.

També hi ha un parell de qüestions sobre morfologia nominal i verbal que ens agradaria comentar. La primera és sobre morfologia verbal i les formes verbals velaritzades com *poguent*, *veiguem*, *satisfagui*, *donguin* o *visquent*. Són formes verbals dites tant per Helena Garcia Melero com per Txell Bonet —enviada especial al Parlament de Catalunya— i tant la nova Gramàtica com l'ésAdir coincideixen en el fet que no són formes adequades, tot i que l'ésAdir les accepta en registres informals. Com que aquestes formes han estat dites en la secció més informativa del programa i, per tant, dins un registre més formal, no haurien de considerar-se correctes. Una altra qüestió de morfologia nominal és l'ús de les paraules *avera* i *aviam*, totes dues pronunciades per l'Helena Garcia Melero, la primera forma no està recollida ni pel DIEC2 ni per l'ésAdir, però aquest últim sí que accepta la forma *aviam*, catalogada com a *ús informal* i pròpia

de registres col·loquials, mentre que l'Optimot només l'accepta en el llenguatge oral i col·loquial. Per tant, si és una expressió restringida a uns usos tan específics, no és adequada en aquest context, tot i que s'ha de dir que les dues —*avera* i *aviam*— s'han introduït molt en la societat.

En relació amb la sintaxi hi ha diverses coses. La primera és la qüestió del canvi i caiguda de preposicions, sobretot abans de la conjunció *que*. Amb l'aparició de la nova Gramàtica la caiguda de la preposició en contextos informals no és obligatòria, sí que ho és, en canvi, en registres formals. Així doncs, en aquest cas trobem la presència de la preposició tant en la secció informativa com en la secció d'entreteniment, però en els dos contextos és correcta. Una expressió que té tres graus d'interpretació és *sembla ser que*. Segons l'Optimot, aquesta expressió en sentit impersonal s'ha estès darrerament, però en cap moment diu si l'accepta o no, en canvi, la GIEC diu que és equivalent a altres formes que tenen més tradició com *diu que*, *diuen que* i *es veu que*. L'ésAdir, per la seva banda no restringeix el seu ús i l'etiqueta com a *ús general*. Així doncs, es tracta d'una expressió que no té tanta tradició com en poden tenir d'altres però que en cap cas està bandejada per la normativa ni pel seu manual d'ús. Acabant amb la sintaxi tenim un cas força recurrent tant en textos escrits com orals, que és la presència de la preposició *a* davant d'un complement directe. Tant la normativa com l'ésAdir no accepten l'ús d'aquesta preposició si no és que es tracta d'un cas de possible ambigüitat, de paral·lelisme, de desplaçament de complement o que precedeix certs quantificadors. Però a parts d'aquestes consideracions no hi ha cap més comentari que faci referència als registres, per tant, si no es donen aquests casos, aquesta preposició és incorrecta.

Pel que fa al discurs en si, en l'anàlisi pragmàtica, tampoc se'n poden extreure gaires coses perquè no es tracta de monòlegs que fan els presentadors, com podria ser un telenotícies o un documental, sinó que és un diàleg entre molts col·laboradors i el discurs de cadascú no és prou elaborat per extreure'n gaires detalls. Ara bé, sí que s'hi han trobat coses típiques de registre oral espontani i col·loquial —en els presentadors i periodistes, no en els col·laboradors— com per exemple la presència de pleonasmes en *Qui hi ha participat en totes aquestes reunions? O bé hi podria haver-hi una opinió contrària*, o la falta de concordança entre subjecte i verb, frases inacabades, o falta d'informació que no s'ha donat perquè hi falten pronoms. Així doncs, si ens fixem només en les intervencions dels treballadors de TV3, observem que no s'allunyen tant del seu *Manual d'ús*. Sí que hi ha quatre coses que s'haurien de tenir en compte, però parlant en general es pot dir que l'ús de la llengua és correcte, ara bé, potser sí que s'hi han trobat algunes paraules i expressions que estan acceptades en registres informals i creiem que tampoc es tracta d'un programa tan informal com per haver d'admetre segons quines formes, potser estaria bé delimitar una mica més la diferència de registre que hi ha entre les dues seccions del programa, perquè tot i ser el mateix, la temàtica és molt diferent.

Per acabar, m'agradaria comentar alguns aspectes sobre els tertulians i col·laboradors. Fixant-nos en les transcripcions i les anotacions a peu de plana es pot veure que la major part dels comentaris i correccions que s'han fet són relacionades amb aquestes persones. En la seva visita a la Universitat de Girona en motiu del Postgrau de Correcció de Textos escrits i orals, el cap del Departament lingüístic de la CCMA, Ernest Rusinés ens va

comentar que no són persones que hagin hagut de passar per una prova de nivell per poder participar dels debats i converses, però que potser s’haurien de mirar una mica més les persones que agafen per fer aquestes funcions, ja que no serveix de res tenir uns professionals entrenats lingüísticament per poder fer front a un programa d’aquestes característiques si després hi ha col·laboradors i tertulians que tenen un nivell molt baix de català, com seria el cas de la gran majoria, però destacant sobretot el tertulià Gonzalo Bernardos i el col·laborador Toni Moog. D’aquestes dues persones n’hem extret paraules i expressions com: *algo, mal rollo* —pronunciat sense geminar la [ʎ]—, *o sea, pues, pollo, además, bueno, a lo millor, tenir que, conseguir, pillar* —en sentit d’‘agafar’—, *pataleta, està clar*, l’article neutre *lo*, la combinació pronominal *lis*, *donar-se compte, a nivell de*, etc. Així doncs, encara que el registre no sigui estrictament formal, tenir un reguitzell d’aquest tipus de paraules no ajuda gaire a tenir una bona qualitat lingüística.

5.1.4. ESTÀ PASSANT. TV3

Minuts transcrits: 00:00 – 30:52

Tipus de programa: Espai humorístic

Registre: Formalitat variable

Model de llengua: Llengua estàndard amb trets col·loquials per ajudar a la versemblança i número limitat de calcs

Grau d’intervenció: Baix

A qui es pot intervenir: Als tres presentadors, Toni Soler, Jair Domínguez i Òscar Andreu. Als col·laboradors, no.

L’*Està passant* és un programa d’entreteniment humorístic que s’emet de dilluns a divendres abans del telenotícies per TV3. És presentat per Toni Soler, Jair Domínguez i Òscar Andreu —actualment aquest últim ja no forma part de l’equip—, i s’encarreguen de repassar l’actualitat, sobretot política, amb clau d’humor i sàtira. És per aquesta raó que s’ha seleccionat aquest programa, per veure el model de llengua que es proposa des d’un programa d’humor i de sàtira política.

Tal com es pot observar en el quadre orientatiu de registres i programes del *Manual d’ús* de la CCMA, veiem que l’*Està passant* és un espai humorístic i, per tant, forma part del registre informal, per la qual cosa requerirà un model de llengua estàndard però amb presència de trets col·loquials si així ho demana el realisme i la versemblança del programa. A més a més, s’observa que en aquest tipus de registres el quadre orientatiu ens diu que es poden utilitzar un nombre limitat de calcs d’altres llengües amb l’explicació, altra vegada, de si la versemblança ho requereix. Així doncs, el que esperem trobar analitzant-ne els 30 minuts és trobar una llengua distesa i senzilla, que pugui arribar

fàcilment al públic mitjançant col·loquialismes i que, a més, hi puguin haver certs calcs o expressions pròpies d'altres llengües.

En relació amb la pronúncia hem trobat els errors recurrents que hem anat veient en els programes anteriors: preposicions i articles que no s'han apostrofat i que per normativa s'han d'apostrofar, com *és una manera de obeir desobeint* o *la última foto, Míriam*. També hem trobat casos d'ensordiment o sonorització de les esses quan no s'han de produir i que *La Proposta d'Estàndard Oral* de l'IEC cataloga com a «no recomanable» com *impressionant* pronunciat amb essa sonora [z] o *carrusel* pronunciat amb essa sorda [s]. Val a dir que aquesta última es pot deure al fet de desconèixer que aquesta paraula ha estat adaptada al català i s'ha d'escriure amb una essa. Ara bé, el sentit que li donen al programa de 'cavallets' no està recollida al DIEC2, però sí a l'ésAdir.

El lèxic que utilitzen al programa és potser l'àmbit en què s'hi ha trobat més qüestions, sobretot relacionades amb el fet de tractar-se de calcs del castellà que no estan acceptats en català o directament es decanten per fer servir paraules i expressions castellanques. Moltes d'aquestes paraules són força noves i pertanyen a un llenguatge molt col·loquial. Algunes d'aquestes paraules són: *torejar*, es tracta d'un castellanisme perquè en sentit figurat no existeix en català, només en sentit literal, en canvi, en castellà sí que té aquest sentit figurat; *liar-la/lío*, tant el verb com el substantiu no estan recollits ni pel DIEC2 ni per l'ésAdir en aquest sentit figurat —aquest últim recomana les formes *embolic*, *sidral*, *cacau* o *merder*— per substituir aquesta forma castellana; una altra paraula és *tonto*, que tot i ser un castellanisme l'ésAdir l'accepta en un context informal; també *rato*, no admesa ni pel DIEC2 ni per l'ésAdir, i que en Toni Soler ja s'autocorregeix al moment i dir *una estona*. Altres paraules que no estan admeses per cap diccionari és *xupar* en compte de *mamar*, *asquerós* en comptes de *fastigós*, *delantera* en comptes de *davantera*, *regate* en comptes de *driblatge* o *enano* en comptes de *nan*. També trobem algunes paraules que han estat admeses per l'ésAdir però no estan recollides al DIEC2, com *novata*, que s'admet en contextos informals, o *colar* en sentit de 'ser creïble' com a «ús general». També hi podem trobar usos de paraules angleses que l'ésAdir accepta com d'«ús general» però que si s'escrivissin, s'haurien de marcar amb cometes o cursiva: són *skinhead* i *fake news*, paraules que no recull el DIEC2.

Hi ha dues formes verbals que són pròpies de registres orals i que val la pena de comentar pel que fa a la morfologia verbal. El primer és el cas de *convènçe'l*. Aquests infinitius de la segona conjugació acabats en *-er* àton perden la *r* final si els segueix la forma reduïda d'un pronom feble. I el segon cas és *estigue't*, que es tracta d'un imperatiu de la segona persona del singular que acaba amb *-es* àton i amb la forma reduïda del pronom també perd aquesta essa donant així aquesta forma. Tant les formes d'infinitiu com d'imperatiu són pròpies de registres orals i l'Optimot (fitxa 6819/3) diu que no són adequats en registres formals, però l'ésAdir els accepta en tots els registres.

De temes de sintaxi també se n'han trobat alguns que ja hem anat veient en altres programes, com l'ús general de la combinació pronominal *els hi* quan només s'està substituint el complement indirecte. Al programa tenim l'exemple *als Mossos d'Esquadra també els hi va dir que apretessin*, en què el complement directe es repeteix

dues vegades: amb el pronom *hi* i amb la subordinada *que apretessin*. Sobre aquesta qüestió la gramàtica en fa referència no només en casos de substitució de datiu sinó en totes les combinacions pronominals d'acusatiu i datiu: *els el, els la, els els, els les*; en què la combinació *els hi* sol aparèixer constantment simplificant-ho tot. Segons la nova Gramàtica aquesta combinació és adequada en contextos informals, però en contextos formals s'ha de mantenir la combinació correcta; mentre que l'és Adir manté una classificació semblant per a l'ús d'aquests pronoms: formal, no; informal, sí; marcadament informal, sí; subtítols, no. Per tant, com que estem a davant d'un programa marcadament informal aquesta combinació és viable. Una altra qüestió és la caiguda de la preposició *de* davant de la conjunció *que* la qual trobem en la frase *per convènce'l de que vingués*. Aquesta caiguda de la preposició no és obligatòria en contextos informals, tal com ens fa saber la nova Gramàtica, per tant, no es tracta d'una incorrecció.

Tan bon punt comença el programa, en Toni Soler ens diu: *anem a començar*. Aquesta construcció, tal com ens diu l'Optimot (fitxa 1698/4): «[*anar a* + infinitiu] es pot fer servir quan volem dir que una acció estava a punt de començar, però només quan l'emprem en passat. Si volem indicar un futur immediat no podem utilitzar-la, ja que a més el verb principal no és de moviment ni direcció». Així doncs, en Toni Soler hauria d'haver dit *comencem o estem a punt de començar*, ja que aquesta construcció només és correcta si volem expressar que ens movem d'un lloc a un altre, per exemple, *vaig a veure si el nen és al parc*. Una altra perífrasi que és la que apareix en la frase *l'actuació dels mossos està sent molt discutida*. Segons la GIEC (24.8.5.1b) les perífrasis de gerundi amb el verb auxiliar *estar* solen tenir un valor progressiu i s'usen per indicar que una situació es troba en curs de realització. A més a més, segons la gramàtica no podem tenir una perífrasi amb un gerundi estatiu, ja que el verb auxiliar ja ho és.

Pel que fa a la correcció pragmàtica, tampoc en podem dir gaire cosa perquè tot el programa es basa en diàlegs entre els presentadors, per la qual cosa no hi ha prou text seguit per poder tenir una sintaxi prou elaborada per parlar d'una bona estructuració del discurs o no. Tot i això s'han trobat casos de pleonasmes, és a dir, de repetició d'informació —típic de discurs oral— i d'errors de concordança entre subjecte i verb. Cal dir, però, que aquests diàlegs han estat prèviament preparats sobre un guió, per la qual cosa tractem sobre un text escrit pensat per ser llegit en veu alta i de caràcter espontani, per aquesta raó es troben expressions típiques de l'espontaneïtat, per donar més versemblança a un text que per al televident sembli que els presentadors estan improvisant.

Així doncs, tal com s'ha avançat al principi d'aquesta anàlisi ens hem trobat una llengua pròpia de contextos orals i registres informals, molt informals. El que potser no esperàvem tant és el gran nombre de castellanismes que hi hem trobat. Fins i tot es pot veure que en algunes ocasions els periodistes fan un canvi de llengua, passant del català al castellà, per recórrer a fer la broma. Això no hauria de ser així, ja que si cada vegada que volem fer acudits o volem parlar d'una manera molt col·loquial s'ha de canviar al castellà, això vol dir que el català no és una llengua que estigui preparada per tots els nivells lingüístics de la vida quotidiana, i això pot suposar un problema, ja que si no ens sentim identificats amb la llengua en aquest registre i la trobem artificial, ja que ens

sembla més normal renegar o riure's d'algú en castellà, el català no podrà considerar-se mai una llengua «normal».

5.1.5. COM SI FOS AHIR. TV3

Minuts transcrits: 00:00 – 30:23

Tipus de programa: Sèrie de ficció de producció pròpia

Registre: Formalitat variable

Model de llengua: Llengua estàndard amb trets col·loquials i amb un nombre limitat de calcs d'altres llengües si ho requereix la versemblança.

Grau d'intervenció: Baix

A qui es pot intervenir: Tots els diàlegs i, fins i tot, la part d'*atrezzo* que pugui sortir en escena.

El *Com si fos ahir* és una sèrie que emeten a TV3 de dilluns a divendres després del *Telenotícies migdia*. És una sèrie de producció pròpia, per la qual cosa i com s'ha dit en el punt 3.1 sobre el funcionament intern del Departament lingüístic de la CCMA, a part de tenir l'equip de correctors que treballen sobre els guions escrits cada dia, tenen a disposició un corrector en el moment del rodatge de la sèrie. D'aquesta manera s'asseguren que qualsevol canvi en el guió o improvisacions dels actors estaran corregides al moment. Així doncs, hem d'esperar un bon ús de la llengua, ara bé, tenint en compte que es tracta d'una sèrie de ficció i que, per tant, s'ha d'adequar dins uns cànons de versemblança i realitat, per la qual cosa és possible que ens trobem expressions i paraules que són calcs d'altres llengües, ja que cada personatge ha de tenir el seu propi idiolecte, i fer-lo versemblant en alguns moments potser ha de requerir expressions que en altres contextos no podríem acceptar.

En aquest cas no comentarem res pel que fa a la pronúncia, ja que no hi hem trobat res susceptible de ser comentat. De lèxic, però, hem trobat paraules que ja hem anat comentant en els altres programes, com *esclar*, *aviam* o *sisplau*. Però, a més a més, hem trobat un gran nombre de paraules que estan acceptades a l'ésAdir i no al DIEC2, o paraules que no estan recollides per cap dels dos però que hem d'acceptar pel que s'ha comentat abans de la versemblança, ja que han estat dites per una persona jove, o per un personatge que se suposa que és castellanoparlant, etc. Alguns exemples són: *anar a la teva bola*, expressió que té el sentit de 'fer la teva, anar a la teva' acceptada per l'ésAdir en contextos informals i que no recull la normativa; o també l'expressió *fer pal* en sentit de 'fer mandra' que l'ésAdir recull també en contextos informals i, en canvi, el DIEC2, no. També hi hem trobat la paraula *mimar* en sentit de 'tractar amb delicadesa', sentit que no recull del DIEC2, ja que segons aquest diccionari *mimar* només significa 'imitar exactament', en canvi, l'ésAdir l'accepta amb el sentit que se li dona al text a més de

catalogar-la com a «ús general», no pas «ús informal». Les paraules que no estan recollides per cap dels dos diccionaris són *jefe* i *capullo*, que hauríem de substituir per *cap* i *malparit* però que estan tan esteses per tot el domini que ja no es fa estrany que una persona les pugui dir, i pel principi de la versemblança i en un context informal és normal que hi puguem trobar aquest tipus de paraules.

En relació amb la morfologia verbal s'hi poden observar aspectes propis del registre informal i d'un text —el guió— pensat per ser llegit simulant espontaneïtat, d'aquesta manera trobem trets propis del registre oral espontani com les formes *fe'ls-hi* i *donguis*. Pel que fa a la primera forma verbal (*fe'ls-hi*), es tracta d'un imperatiu de la segona persona del singular, que en combinar-se amb la forma reduïda d'un pronom feble genera aquesta combinació, suprimint així la *s* final de l'imperatiu. Segons l'Optimot (fitxa 6819/3) aquestes formes són usuals en registres orals i col·loquials, però no són adequades en registres formals. Sobre la forma *donguis*, es tracta de la forma velaritzada de la segona persona del singular del present de subjuntiu del verb *donar* i la seva conjugació presenta alguns temps verbals en què s'ha generalitzat la forma velaritzada, però que tant la GIEC com l'ésAdir només en recomanen l'ús en contextos informals.

Sobre la sintaxi també cal dir que les diferents qüestions que ara es comentaran són pròpies de registres informals i orals. En primer lloc hi ha la frase *ara truco a en Marc i ens anem a sopar tots tres*. El verb *anar-se'n* és pronominal i exigeix els dos pronoms, per tant, la frase correcta hauria de ser *ens n'anem a sopar tots tres*, val a dir que això sí que es tracta d'un error, ja que ni la GIEC ni el *Manual d'ús* de la CCMA accepten aquesta forma en cap registre, encara que sigui informal. Dos aspectes que l'ésAdir accepta en qualsevol registre i context són la simplificació de la combinació pronominal de complement directe i complement indirecte *els el, els la, els els, els les* a *els hi*; i la reducció a *per* en situacions en què hi hauria d'anar la preposició *per a*. Tant un aspecte com l'altre, com ja s'ha dit, s'accepten en tots els registres i contextos per l'ésAdir. També hi ha les frases *la idea que veuria a la Sara, jo he acompanyat a l'Agustina* i *va tornar a buscar als fills i a l'avi*. Totes tres tenen en comú que el complement directe està precedit per la preposició *a*, i es tracta d'una incorrecció, ja que aquesta preposició només pot ser-hi quan la segueix un quantificador, el complement està desplaçat o hi ha casos d'ambigüïtat. Si no es compleix cap d'aquests tres requisits es considera un error, ja que ni la normativa ni el *Manual d'ús* n'accepten la presència. Per acabar, hem trobat el verb *trucar-la* amb un pronom feble d'acusatiu. Segons el DIEC2 el verb *trucar* és intransitiu quan té el sentit de 'telefonar', per la qual cosa hauria d'anar amb el pronom de datiu *li*, ara bé, l'ésAdir admet la transitivitat d'aquest verb en registres informals.

L'adequació, la cohesió i la coherència del text estan ben estructurades, s'han trobat pocs exemples en què no hi hagi concordança entre el subjecte i el verb o hi hagi informació repetida proporcionada a partir de duplicacions de pronoms, com en la frase *me n'alegro tant que hagi passat* o *ja hi pots pujar-hi de peus*. Tant en l'una com en l'altra hi ha un pronom que proporciona una informació que ja ha estat donada en la frase, per la qual cosa és redundant, però és molt comú trobar-se aquesta mena de casos en registres informals i, sobretot, col·loquials. Així doncs, si tenim en compte que el text que estem tractant és una sèrie de ficció i, per tant, ha de ser versemblant i ajustar-se a registres

informals i col·loquials, arribem a la conclusió que el model de la llengua que s'ha proposat per aquest tipus de formats és un model adequat per aquests registres, amb un nombre força limitat de calcs i trets col·loquials.

5.1.6. EL CENTRE D'EN JIMMY. TV3

Minuts transcrits: 00:00 – 30:00
Tipus de programa: Pel·lícula doblada
Registre: Formalitat variable
Model de llengua: Llengua estàndard amb trets col·loquials i un nombre limitat de calcs per ajustar-se a la versemblança.
Grau d'intervenció: Baix
A qui es pot intervenir: Tots els diàlegs dels personatges

El centre d'en Jimmy és una pel·lícula que es va emetre a TV3 la passada tardor de 2018. Es tracta d'una pel·lícula doblada al català, l'idioma original de la qual és l'anglès. A propòsit de la llengua doblada ja hem parlat en l'anàlisi del documental *Boom, crac, boom* que l'ús de la llengua que en fa el *Manual d'ús* és una mica peculiar, i que ens dona tots els detalls en un apartat de la pàgina web de l'ésAdir. I, com ja s'ha dit anteriorment, classifiquen els textos doblats en dos gèneres: la conversa i la descripció. La conversa fa referència a textos com pel·lícules i sèries de ficció; i la descripció, a documentals. En aquest punt ens interessa el gènere de la conversa. Si el gènere del documental requeria un model de llengua més formal, el gènere de les pel·lícules i les sèries en demana un de més adequat a les necessitats de cada personatge i context, així doncs, s'ha de tractar d'una manera diferent en cada cas.

A l'ésAdir també ens donen informació sobre com ha de ser el model de llengua del doblatge de ficció, per exemple, que el llenguatge s'acosti al màxim al col·loquial tot i no ser espontani perquè es tracta d'un text que s'ha pensat amb anterioritat. D'aquesta manera hi podrem trobar totes les característiques del registre col·loquial, però en ser un text prèviament pensat no hi haurà tantes redundàncies com podem trobar en el llenguatge col·loquial. Tot i això també ens diu que hi podem trobar redundàncies pronominals, com les que hem trobat a *m'ho he ensumat que havies tornat, no me'n sé avenir que t'hagin deixat anat, li podria dir al seu fill, sempre en parlava de quan hi anava a boxejar o digue-li adeu a la mare*. En aquestes oracions trobem que hi ha un pronom que ens dona una informació que ja és explícita en la frase i, per tant, es tracta d'una redundància. Tot i això, aquestes duplicacions d'informació són generals en els registres espontanis, i és per aquesta raó que no hauríem de corregir-ho.

També trobem que en aquests registres la pronunciació és més relaxada, no tan tensa, i per això podem trobar formes verbals com *digue-li* en comptes de *digues-li*. Aquests

imperatius de la segona persona del singular, en contextos orals i col·loquials són molt comuns de trobar sense la *s* final, i estan acceptats tant per la normativa com per l'ésAdir. Altres expressions pròpies de registres més informals i orals són *sisplau*, paraula que prové de l'aglutinació de la forma *si us plau* i que l'ésAdir accepta en tots els registres i tractaments; o la simplificació de la preposició *per a* a *per*, que segons la mateixa plataforma no en fan cap distinció de registre. En un fragment de diàleg hem pogut trobar el següent: *Sisplau, Jimmy, pensa en nosaltres, si més no rumia-t'hi, e?* Això es tracta d'un error, ja que la forma correcta podria ser *rumia-hi* o bé *rumia-t'ho*.

Per acabar, doncs, amb l'anàlisi de la pel·lícula es troba oportú fer un breu comentari. El fragment que s'ha transcrit es basa al 100 % en un diàleg entre la gent d'un poble o entre família, és a dir, en un context de màxima informalitat, tot i això, hem trobat molts menys col·loquialismes i, sobretot, molts menys calcs d'altres llengües que no pas en altres programes de ficció de producció pròpia o de no ficció. En la sèrie *Com si fos ahir* en què tot el que s'ha transcrit també són diàlegs, ens hem trobat un nombre molt més alt de calcs del castellà i expressions no genuïnes del català que en els diàlegs de la pel·lícula sí que hi hem pogut trobar. Potser és perquè qui s'encarrega dels doblatges és una empresa externa a la CCMA, no se sap el motiu, però el que sí que es nota és la gran diferència entre el model de llengua d'un programa i d'un altre que aparentment tenen el mateix registre i han de tenir el mateix model de llengua.

5.1.7. CATALUNYA VESPRE. CATALUNYA RÀDIO

Minuts transcrits: 00:00 – 30:17

Tipus de programa: Informatiu

Registre: Màxima formalitat

Model de llengua: Llengua estàndard (sense trets col·loquials)

Grau d'intervenció: Alt

A qui es pot intervenir: El presentador, Kílian Sebrià, els enviats especials —tant veus en off com discursos de final de transmissió. No es pot intervenir sobre la gent entrevistada a peu de carrer.

El *Catalunya Vespre* és l'informatiu diari que es fa a Catalunya Ràdio cada vespre entre setmana, a partir de les 9 del vespre. En tractar-se d'un informatiu, com en el *Telenotícies* de TV3, ens podem esperar un registre de màxima formalitat, ja que es tracta d'una intervenció formal. És per aquesta raó que el grau d'intervenció que es pot fer en la llengua és alt, ja que es tracta d'un discurs escrit i preparat amb anterioritat tot i que està pensat per ser llegit en veu alta. Així doncs, tant el discurs del presentador —Kílian Sebrià— com els enviats especials poden ser objectes de correcció.

Si en fixem en qüestions de pronúncia, trobem alguns trets que han anat sortint al llarg de la resta d'anàlisi, com és el cas de l'apostrofació davant de vocal: *de independència* o bé de *la oposició*. En aquest cas no es pot dir que sigui propi de l'espontaneïtat del discurs, ja que si bé el primer exemple forma part d'un fragment pronunciat per una enviada especial a Girona i, per tant, pot ser més espontani; el segon exemple és pronunciat pel presentador del programa, per la qual cosa el seu discurs ha estat preparat amb anterioritat. També s'ha observat la pronúncia incorrecta de la paraula *dimissió*, que la periodista Àngels López ha pronunciat amb essa sonora [z]. Segons la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana* no és recomanable pronunciar aquesta sibilant alveolar sorda com una sonora.

De morfologia i sintaxi s'han trobat poques coses, una de les quals és la pronúncia no velaritzada del pretèrit imperfect del subjuntiu del verb *moure*: **movessin*. Aquesta forma ha de ser velaritzada: *moguessin*. També trobem la forma *pel matí*, segons l'Optimot, les preposicions que precedeixen les parts del dia solen ser *a* o *de*, i *per* només és habitual en l'àmbit col·loquial. Ara bé, en registres formals s'ha d'optar per les primeres. L'ésAdir segueix la mateixa distribució de registres pel que fa a l'ús d'aquestes preposicions. També s'han trobat alguns casos de presència de la preposició *de* abans de la conjunció *que*. Amb la nova Gramàtica la caiguda de preposicions no és obligatòria en contextos informals, però hem de pensar que es tracta d'un informatiu i que, per tant, ha de complir amb un cert grau de formalitat.

Hi ha tres aspectes lèxics que hem trobat, tot i que no són de gaire importància. En primer lloc tenim la paraula *perseverància*. Es tracta d'un error molt recurrent, ja que les paraules que en català acaben en *-ança* en castellà tenen la terminació *-ancia*, i per influència d'aquesta llengua molta gent pronuncia incorrectament aquestes paraules. Després tenim la paraula *furgones*, que no està recollida ni pel DIEC2 ni per l'ésAdir; aquest últim dona les alternatives *furgó* o bé *furgoneta*. I, per últim, hi ha la paraula *cloure* dins la frase *per cloure la manifestació*. Si bé aquesta paraula no és incorrecta, val a dir que l'ésAdir la cataloga com que se'n fa un «ús abusiu», remarcant que es prefereixen les formes *tancar*, *acabar* i *clausurar*.

Finalment, en relació a la correcció pragmàtica, podem observar una bona estructuració del discurs, és cert que els enviats especials tenen una oratòria més acostada a l'espontaneïtat, ja que només disposen de targetes on s'hi apunten quatre guies per seguir el que han de dir, però el seu discurs és força espontani. Això no vol dir que no hi puguem incidir, ja que no és un text que s'hagi pensat perquè sembli espontani, sinó a la inversa, és un text premeditat i que ha estat preparat amb antelació, encara que no hagi estat escrit paraula per paraula. En canvi, els fragments de Kílian Sebrià estan més ben estructurats i gairebé no tenen errors. Tot i això, s'hi ha pogut observar —tant en els fragments del presentador com els dels enviats especials— algunes expressions o característiques més pròpies del registre oral espontani, com és el cas de la duplicació pronominal o pleonasmes: *ja ho veurem com demà* en comptes de *ja veurem com demà*; *se'n recordaran de tu* en comptes de *es recordaran de tu*; *hi continua havent-hi* en comptes de *continua havent-hi* o *hi continua havent*; o *deixem-ho això* en comptes de *deixem això*.

Minuts transcrits: 7:00 – 37:00
Tipus de programa: Magazín de tardes
Registre: Formalitat mitjana
Model de llengua: Llengua estàndard amb alguns trets col·loquials depenent del grau de formalitat
Grau d'intervenció: Mitjà
A qui es pot intervenir: Els dos presentadors, els col·laboradors en principi no passen per un control lingüístic tot i que se'n poden fer comentaris.

L'*Estat de Gràcia* és un programa de Catalunya Ràdio que s'emet de dilluns a divendres de quatre a set de la tarda. En ser un magazín de tardes hi ha la combinació de dos tipus de context comunicatiu: un d'informatiu —tot i que més distès del que pot ser, per exemple, un telenotícies— i un d'entreteniment. Així doncs, com que el que es busca, precisament, és que l'oient passi una bona estona més que no pas s'informi, no podem esperar un tipus de llenguatge molt formal, sinó un que s'acosti més a l'espontaneïtat, gairebé com si es tractés d'un diàleg entre els presentadors i els col·laboradors que no ha estat preparat prèviament. Es busca aquesta sensació, però la veritat és que el discurs —és a dir, el guió— ha estat preparat amb antelació, per la qual cosa un corrector pot intervenir si es fa algun error, ja que no és producte de l'espontaneïtat que pot tenir un diàleg a peu de carrer. En aquest cas és important parlar de la figura dels col·laboradors: si bé és cert que no són presentadors i, per tant, no han hagut de passar per una prova de nivell lingüístic com els altres, és recomanable fer alguns comentaris sobre la seva oratòria, ja que en moltes ocasions, i com ja s'ha vist en programes anteriors, els col·laboradors són els que més errors fan.

Així doncs, si comencem per la pronúncia, veiem que hi ha un error força recurrent que es dona en tots els programes: que és l'error de pronunciar l'article o preposició sencers quan han d'anar apostrofats amb la paraula que hi ha al darrere. És el cas de *la opinió*, *de ultimatum*, *la oposició* i *la olor*. Com es pot observar, la majoria de casos es donen quan la paraula comença per una *o* gràfica però que per reducció vocàlica es pronuncia [u], per la qual cosa pot haver-hi confusió a l'hora de pronunciar aquestes paraules apostrofades o no. També pot ser per influència del castellà, que no apostrofa res i, per tant, es tendeix a no fer-ho amb el català. Aquesta influència del castellà també es pot observar en paraules com *comptar* pronunciada [kon'ta] (en castellà es pronuncia i s'escriu amb *n*) i *nazis*, pronunciada ['naθis] (a la castellana), quan l'ésAdir diu que s'ha de pronunciar amb essa sonora. Per últim, un altre error que es dona molt és la pronúncia del relatiu *el que* àton com a tònic. Segons l'ésAdir, aquesta pronúncia no està admesa si no és que el parlant formi part de la varietat occidental de la llengua, que no és el cas.

Pel que fa al lèxic, s'han trobat algunes paraules que directament estan dites amb castellà i no s'ha fet ni l'esforç de traduir-les al català, encara que literalment. Són *rujar* en sentit de 'vomitar', que a més els presentadors pronuncien la *j* a la castellana; *bueno*

en sentit de 'bé'; *o sea* en comptes d'*o sigui*; *malo* per *dolent*; *bueno* per *bo*, i *pues* en comptes de *doncs*. S'ha de dir que la majoria d'aquestes paraules han estat pronunciades per la mateixa persona, la col·laboradora Patrycia Centeno. També hi ha altres paraules que no són castellanques però són angleses, com *performance*, *looks* i *target*. Les tres paraules són admeses per l'ésAdir, tot i que el criteri és que han d'anar amb marca tipogràfica, sigui entre cometes o en cursiva per marcar que es tracta d'anglicismes. Aquestes paraules no estan recollides pel DIEC2. Després hi ha la frase *i després criticant a Torra pel seu discurs supremacista, mentres ell també optava per un discurs supremacista*. En aquesta frase, si bé hi ha més errors, ens interessa mirar la conjunció *mentres*. Aquesta conjunció és incorrecta, a més en aquesta oració no té un sentit valor temporal sinó un valor adversatiu, per la qual cosa s'hi ha de posar la locució conjuntiva *mentre que*. Altres paraules que s'han trobat i que segurament s'expliquen per influència del castellà són *xulesca*, no acceptada ni pel DIEC2 ni per l'ésAdir; *supremacisme*, paraula recollida a l'ésAdir però no al DIEC2; *borreguisme*, no acceptada ni pel DIEC2 ni per l'ésAdir; el verb *enterar-se*, que l'ésAdir no l'admet i ens proposa altres solucions com *entendre*, *estar al cas*, *adonar-se* i *saber* segons el context, i *extesa* en comptes d'*estesa*.

En la sintaxi s'han trobat uns quants errors, la majoria dels quals relacionats amb els pronoms febles o verbs que no són pronominals i es pronominalitzen. Per exemple, a *te'n recordes d'això* trobem un pleonasma, ja que el pronom *en* està donant la mateixa informació que el complement de règim *d'això*. Aquest error és molt recurrent, pot ser perquè hi hagi confusió amb l'arrel del verb, que és *recordar-se* i no pas *enrecordar-se*. També s'ha trobat un cas en què s'ha usat un pronom de datiu quan el verb en demana un d'acusatiu perquè el verb és transitiu. És el cas de *ha optat per aquesta tonalitat que li afavoreix molt*, en comptes d'*ha optat per aquesta tonalitat que l'afavoreix molt*. Dos errors més estan relacionats amb la manca de pronoms, com és en el cas d'*us ensenyaré una altra* i *ell compta tres*. En aquests casos hi falta el pronom *en* per completar la informació: *us n'ensenyaré una altra* i *ell en compta tres*. L'error, però, que s'ha trobat més és la presència de la preposició *a* davant d'un complement directe, que ja sabem que no hi pot anar si no és que hi ha un quantificador a davant. Alguns exemples són els següents: *blanquejar a Villarejo*, *intentar tenir a Jordi Évole aquí*, *criticant a Torra pel seu discurs*, *aquí tenim a Levy*, *s'ha mirat a Pere Aragonès*, *tenim a Quim Torra aquí*, *felicitar a les campiones d'Espanya de bàsquet* o *aplaudim a la Patrycia*. Un altre cop també s'ha trobat la grafia *esclar*, fórmula que s'ha estès pel territori en contextos orals però que la normativa encara no recull, però que l'ésAdir l'accepta com a «ús general». O la combinació *no sé*, típica del castellà però que en català hi falta informació amb el pronom *ho*. La caiguda de preposició davant de conjunció, que segons la nova Gramàtica no és obligatòria en contextos informals, s'ha trobat en *sorpresa de que Iceta* i *després de que hagi fet el recompte*. Com que es tracta d'un registre força informal aquesta qüestió no seria necessària que es corregís. El *per* i *per a*, com s'ha vist en anàlisis anteriors, l'ésAdir els redueix a *per* en tots els contextos i registres, tot i que la Gramàtica diu que encara s'ha de fer aquesta distinció, si seguim el criteri de l'ésAdir, tots els *per a* s'han de simplificar.

Així doncs, a part dels errors gramàtics, també s'han trobat alguns errors típics del llenguatge oral espontani. Si bé és cert que disposen d'un guió que van seguint al llarg del programa, en molts moments hi ha força improvisació, per la qual cosa és normal que ens trobem amb pleonasmes o errors de concordança entre el subjecte i el verb, o frases inacabades, ja que tot això és propi d'aquest tipus de llenguatge, i a més si es tracta d'un model en què la formalitat no és gaire alta. Ara bé, que no es demani un grau de formalitat alt no vol dir que la dicció i les expressions es puguin relaxar, que és el que passa en alguns casos per part dels presentadors. El problema més greu, però, és la presència de col·laboradors el nivell de llengua dels quals no és molt elevat. Aquestes persones no passen per cap control de qualitat lingüística com ho fan els presentadors, però potser a l'hora d'agafar aquests col·laboradors podrien fixar-se un pèl més en la seva qualitat lingüística, ja que baixa molt el nivell del programa.

5.1.9. TOT COSTA. CATALUNYA RÀDIO

<p>Minuts transcrits: 00:00 – 29:00 Tipus de programa: Magazín esportiu Registre: Formalitat mitjana Model de llengua: Llengua estàndard amb trets col·loquials depenent del grau de formalitat Grau d'intervenció: Mitjà A qui es pot intervenir: Els presentadors sí, els col·laboradors, no.</p>

Tot costa és un programa esportiu, emès per Catalunya Ràdio de dilluns a divendres de set a nou del vespre, que consta d'una part més informativa i una part de tertúlies amb diferents col·laboradors —tot relacionat amb l'actualitat esportiva. S'ha decidit triar aquest programa per tractar-se exclusivament d'un tema, fet pel qual es relaciona amb un argot particular, l'argot esportiu. En els programes analitzats s'ha vist un llenguatge més formal i més informal, però fins ara no s'ha vist un llenguatge especialitzat —l'esportiu— encara que en tractar-se d'un magazín ens hem d'esperar un registre força informal. El programa té dos presentadors, en Jordi Costa i la Sònia Gelmà, i les altres intervencions són de col·laboradors i tertulians del programa que, com s'ha dit anteriorment, no es pot intervenir en les seves aportacions. Tot i això es faran els comentaris que s'han pogut observar durant la transcripció.

Començant pels diferents trets de pronúncia que s'han trobat, n'hi ha un que es van repetint en cada anàlisi, i és el de l'apostrofació, que trobem en els casos següents: *el aspecte*, *de imatge* o *el Inter*. Un altre error recurrent en els locutors, tant de TV3 com de Catalunya Ràdio, és la pronúncia de les sibilants sordes i sonores. *La proposta d'estàndard oral* de l'IEC exemplifica com a *no recomanables* les pronúncies sonores de paraules escrites amb dues esses i les pronúncies sordes de paraules escrites amb una essa.

En aquest cas s'ha trobat *presumpció* pronunciat [prəsumsi'o] i *pressió* pronunciada [prəzi'o]. Un altre tret és la pronúncia sense fer reducció vocàlica de la paraula *fase*. Segons la normativa aquestes paraules s'han de pronunciar fent la reducció vocàlica, però l'ésAdir observa que en registres informals és habitual no fer aquesta reducció, així doncs, no es tractaria d'un error. Per últim, l'equip de futbol Alabès s'ha de pronunciar a la catalana, és a dir, amb *e* oberta [ɛ], però la presentadora l'ha pronunciat a la castellana, és a dir amb *e* tancada [e]. És curiós, però, perquè just després diu el nom del Reial Madrid i el diu a la catalana (*Reial Madrid*) i no pas a la castellana (*Real Madrid*). El *Manual d'ús* de la CCMA recomana pronunciar els noms de ciutats i equips de futbol a la catalana si tenen traducció, és per aquesta raó que l'Alabès s'ha de pronunciar amb [ɛ], a més si es té en compte que la presentadora forma part del bloc oriental i, per tant, aquestes terminacions les fa obertes.

Pel que fa al lèxic, se segueixen trobant paraules castellanques com *bueno*, *vale*, *algo* i *pues*, substituïbles per *bé*, *d'acord*, *alguna cosa* i *doncs*. La majoria de vegades que s'han dit aquestes paraules ha estat per part dels col·laboradors, i menys vegades per part dels presentadors, que sobretot no diuen les tres últimes, però que la primera (*bueno*) encara se'ls escapa un xic. Després s'han trobat paraules que estan acceptades per l'ésAdir però no pel DIEC2: *espònsor* (ús general no recollit al DIEC), que presenta al costat de *patrocinador*; el verb *frapar* (ús general no recollit al DIEC), en què l'Optimot diu que és un gal·licisme que en català només és acceptat en registres col·loquials; el verb *disfrutar* (ús informal no recollit al DIEC), no acceptat per la normativa i restringit a usos informals per l'ésAdir; *tatxar* (ús informal no recollit al DIEC), segons la normativa aquest verb significa 'tallar un tros de determinades fruites', però no pas en sentit de 'fer una guixada sobre un paper', i per acabar, l'adjectiu *decepcionant* (ús general no recollit al DIEC). Altres paraules que no estan acceptades ni per l'ésAdir ni pel DIEC són *valles* en comptes de *tanques*, *trasquilat* en comptes de *esquilat*, *descabellat*, la qual el DIEC només l'accepta en sentit literal —de 'portar els cabells despentinats'— però no pas en sentit figurat com es diu en el text, i *ficar* en la frase *va ficar una foto de grup*. Aquest últim verb només es pot utilitzar quan vol dir específicament 'fer entrar dins un lloc', si no és així, s'ha d'usar *posar*.

En relació amb la sintaxi, hi ha alguns errors que s'han anat veient, com poden ser les preposicions *a* davant de complement directe, que no es poden posar si no és que el complement directe va precedit d'un quantificador que fa de pronom personal com *ningú*, *tothom*, etc. com trobem a *el que va frapar més a la gent va ser veure Messi*. En aquesta frase es troba la presència de la preposició davant el CD [la gent] però, en canvi, aquesta preposició és absent en el CD posterior [Messi]. Això pot voler dir no pas que el periodista en qüestió no conegui la norma, sinó que simplement no hi pensa i posa la preposició de manera aleatòria. Un altre error típic és el manteniment de la preposició davant de la conjunció *que*, una caiguda que amb la nova Gramàtica ja no és obligatòria en registres informals però que en aquest cas s'hauria de canviar: *gràcies a que Messi juga, a part de que no tens tantes qualitats com ell*. A més també tenim la simplificació de la combinació dels pronoms febles de datiu+acusatiu *els hi* que l'ésAdir accepta en registres informals, tal com ho fa també la nova Gramàtica. I la simplificació de totes les preposicions *per a*

a *per*, facin la funció que facin, característica que l'ésAdir també accepta en tots els registres. Altres errors que s'han trobat són els següents: en la frase *sinó que estigui Dembélé o no al camp* el verb *estar* en aquest context és incorrecte perquè fa referència a una mera localització en l'espai i, per tant, s'ha de fer servir el verb *ser* o, fins i tot, l'*haver-hi*. I, per acabar, en unes quantes ocasions s'ha fet servir el verb *entrenar-se*: *avui no ha entrenat amb l'equip, avui tampoc ha entrenat amb l'equip, sense entrenar amb el grup, de moment no entrena amb el grup*. Aquestes quatre frases tenen en comú que s'ha fet servir el verb *entrenar*, que és transitiu, quan si es fa referència a 'preparar-se per a una prova esportiva mitjançant un entrenament' el verb és pronominal *entrenar-se*.

Així doncs, veiem que la majoria d'errors que s'han trobat en aquest tall de programa han estat de lèxic, i que molts d'aquests mots ja són acceptats per l'ésAdir. En tractar-se d'un llenguatge especialitzat —l'esport— es poden observar algunes paraules força modernes, manlleus d'altres llengües que el català ha hagut d'agafar per explicar conceptes que no existeixen en la nostra llengua i que el DIEC2 encara no recull però que l'ésAdir, sí. Tot i això, s'ha d'anar molt amb compte amb aquest tipus de paraules o expressions que venen d'altres llengües, ja que es pot caure en l'error de perdre paraules completament genuïnes de la nostra llengua a canvi de l'ús excessiu que puguem fer d'aquestes noves paraules. Una altra qüestió important, i que ja s'ha comentat en les anàlisis sobretot dels altres magazins és la poca qualitat lingüística dels col·laboradors i tertulians tant de TV3 com de Catalunya Ràdio. Això pot ser perillós i potser s'hauria d'intentar mirar una mica més quin nivell lingüístic té la gent que ha d'estar diàriament en tertúlies.

5.1.10. APM? CATALUNYA RÀDIO

<p>Minuts transcrits: 00:00 – 30:00 Tipus de programa: Espai humorístic Registre: Formalitat variable Model de llengua: Llengua estàndard amb trets col·loquials per ajudar a la versemblança i número limitat de calcs. Grau d'intervenció: Baix A qui es pot intervenir: Als presentadors, però no quan fan imitacions.</p>

Alguna pregunta més? és un programa d'entreteniment en clau d'humor i sàtira política que es fa a Catalunya Ràdio de dilluns a divendres de dotze a una del migdia, després d'*El matí de Catalunya Ràdio*. El registre usat en aquest tipus de programes és l'informal, a més a més, en el *Manual d'ús* de la CCMA, en el seu quadre orientatiu proposa que per a aquest tipus de programes el model de llengua, tot i ser estàndard, pot

tenir trets col·loquials, d'aquesta manera s'ajuda que el discurs sigui més versemblant. A més, també admet un número limitat de calcs. Així que en l'anàlisi d'aquest programa ens esperem trobar paraules i expressions col·loquials, a més de calcs d'altres llengües. Tot i que el quadre orientatiu ja ho diu: *un número limitat*, el que esperem és trobar una certa moderació en l'ús de paraules d'altres llengües, almenys quan el guió és en català, ja que en moltes ocasions es fan imitacions de personatges espanyols, per la qual cosa el discurs serà en castellà i no s'hi podrà intervenir.

Els aspectes de la pronúncia que s'han trobat són força semblants als que s'han anat explicant en les altres anàlisis, l'error més recurrent és el de l'apostrofació, que ja sabem que tant articles com preposicions s'han d'apostrofar si la paraula següent comença per vocal si no és que comença per *i/u* àtones i la paraula és femenina. En aquest text s'han trobat casos en què no s'ha apostrofat i no es tracta d'aquestes excepcions: *de octubre*, *de Inés Arrimadas* (la preposició *de* s'apostrofa sempre), *de* «*El bueno, el feo y el malo*» (encara que hi hagi cometes s'ha d'apostrofar). A més, també s'ha trobat un cas en què no s'ha fet la contracció de la preposició *a* amb l'article *el*: *a el Periódico*, quan hauria de ser *al Periódico*. Altres qüestions que s'han trobat més independents és la pronúncia a la castellana de les lletres *f* i *x*, pronunciades [efe] i [ekis], o la pronúncia de *mal rotllo* sense geminar la *ella* [malroʎu].

Quant al lèxic, és el punt on s'han trobat més errors o aspectes que s'han de comentar. Moltes de les paraules són directament castellanes, i no s'han dit en moment d'imitacions que, per tant, estarien bé, sinó que s'han pronunciat quan el discurs estava sent estructurat en català: *bueno*, *mascar* en comptes de *mastegar*, *tabaco* en comptes de *tabac*, *vale*, *ojito*, *coñazo*, *callejero*, *rajar*, *anar de frente*, *borde*, *venga*, *cabrón* i *joder*. També s'han trobat paraules castellanes però pronunciades a la catalana, algunes de les quals estan acceptades per l'ésAdir: *empollar* (ús informal no recollit al DIEC), *raro* (ús informal no recollit al DIEC), *tonto* (ús informal no recollit al DIEC), *mal rotllo* (ús informal no recollit al DIEC), *campexanu* (no recollida ni al DIEC ni a l'ésAdir), *palmar* (no admesa ni al DIEC ni a l'ésAdir), i *lio* i *liar* (no admeses en cap dels dos diccionaris). *Sensesostre* és una paraula que no està recollida al DIEC2 però que l'ésAdir la cataloga com a «ús general». El Cercaterm proposa la solució *sensellar*, però una cosa que val la pena de comentar és que si ens fixem en l'*Ortografia* de l'IEC, aquesta ens diu que la paraula *sensesostre*, si actua com un substantiu s'ha d'escriure tot junt, per tant, l'OIEC reconeix el terme com un substantiu mentre que el DIEC, no. També hi ha la paraula *clínex*, que l'ésAdir ha admès però que el DIEC, no; i l'expressió *donar acidesa*, que es tracta d'un calc del castellà i hauria de ser *provocar acidesa*.

L'aspecte més recurrent que s'ha trobat en l'APM? és la combinació dels pronoms febles de datiu i acusatiu *els hi*, acceptada en contextos informals tant pel *Manual d'ús* de la CCMA com per la nova Gramàtica, fins i tot quan es tracta d'un pleonasma, com podem trobar en els següents exemples: *els hi diguin quants diners guanyen*, *els hi fa passió que els hi diguis el seu nom per la ràdio*, *ja els hi ha fet el croquis*, *no els hi ha passat res*. Encara que hi hagi repetició d'informació aquesta combinació és possible en contextos informals. La pronúncia simplificada de la forma tradicional *si us plau*, si bé no està recollida per la normativa, l'ésAdir l'accepta en tots els contextos i registres. Tanmateix,

la forma *està clar*, tampoc és acceptada per la normativa i l'ésAdir la restringeix només per a àmbits informals. També s'ha trobat el manteniment de la preposició *de* davant de la conjunció *que*, que ara la nova Gramàtica ja accepta en contextos informals, la simplificació de la preposició *per a a per*, acceptada per l'ésAdir en tots els contextos i registres; la concordança del verb *haver-hi*, que la normativa diu que en registres informals es pot fer però en formals el singular s'ha de mantenir, l'ésAdir diu que la concordança és vàlida en tots els registres, i la construcció comparativa *tal i com* que és incorrecta, ja que hi sobra la conjunció *i*: *tal com*.

Així doncs, ja s'ha vist el que es preveia quan s'ha fet la introducció de l'anàlisi d'aquest programa: el gran nombre de mots i expressions col·loquials i calcs d'altres llengües que s'han trobat. És normal trobar-ne tants, sobretot tractant-se d'un programa en què un gran espai l'ocupen les imitacions de personatges famosos —normalment espanyols— i que per versemblança han de parlar castellà. Ara bé, quan no es fan aquestes imitacions, el nombre de calcs, sobretot del castellà, és molt elevat i moltes vegades per fer humor o fer una broma es recorre al castellà.

5.2. CONCLUSIONS DE LES ANÀLISIS

Un cop fetes les anàlisis dels deu programes de TV3 i Catalunya Ràdio ens adonem que hi ha errors que es van donant contínuament. Abans d'extreure'n algunes conclusions, però, s'ha confeccionat una taula amb alguns elements que s'han anat trobant i que s'exposen a continuació per poder-los veure més resumidament i, d'aquesta manera, ens podem fer una idea d'allò més bàsic. Com es pot observar, la taula té dues columnes centrals, que consisteixen en el llistat d'errors que no estan admesos ni per l'ésAdir (EAD) ni per la normativa —la primera columna— i errors que l'EAD admet però la normativa, no —la segona columna.

Errors no admesos ni per l'EAD ni per la normativa	Errors admesos per l'EAD però per la normativa, no	
	EAD	NORMATIVA
<i>Total com a adjectiu</i>	Flexió de nombre: <i>els blaugranes</i>	No flexió de nombre: <i>els blaugrana</i>
<i>Sultan</i>	No obligatorietat de la doble negació	Doble negació en registres formals
<i>Crisis</i> (singular)	Grafia: govern espanyol	Grafia: Govern espanyol
Pronom relatiu <i>on</i> no locatiu	No espai entre números i símbols: 70%	Espai entre números i símbols: 70 %
Grafia: Nafta (L'EAD marca NAFTA)	Ús de cometes angleses: “”	Ús de cometes baixes: «»
<i>Tal i com</i>	Per (finalitat)	Per a (finalitat)
<i>Avera</i>	Fórmula de salutació: <i>Què tal?</i> En contextos informals	Fórmula de salutació: <i>Què tal?</i> No adequat

<i>bueno</i>	<i>Està clar</i>	<i>És clar</i>
<i>Pataleta</i>	<i>Boli</i>	<i>Bolígraf</i>
A + CD	<i>Sisplau</i>	<i>Si us plau</i>
Pronom feble <i>lis</i>	<i>Rotllo</i> en sentit d' 'ambient o actitud': <i>mal rotllo</i>	<i>Rotllo</i> en sentit de 'rotlle'
<i>Tenir que</i>	<i>Molar</i> en sentit d' 'agradar'	No admès
O sea	<i>Petar-ho</i> en sentit de 'tenir èxit'	No admès
<i>Vale</i>	<i>Postureig</i>	No admès
<i>Pos/pues</i>	<i>Selfie</i>	<i>Autofoto</i>
<i>Donar-se compte de</i>	Infinitius acabats en -er + pronom feble: <i>convence'l</i> . En tots els registres	Infinitius acabats en -er + pronom feble: <i>convence'l</i> . Només en registres informals. <i>Convèncer-lo</i> en formals.
<i>Colleja</i>	<i>Sembla ser que</i>	<i>Sembla que</i>
<i>Además</i>	<i>Enrecordar-se</i> (ús informal)	<i>Recordar-se</i>
<i>A lo millor</i>	<i>Carinyosament/carinyós</i> (ús informal)	No admès (<i>afectuós</i>)
<i>Anem a començar</i>	<i>Skinhead</i> (ús general)	No admès (<i>cap rapat</i>)
<i>Liar-la/lio</i>	<i>Novato</i> (ús informal)	No admès (<i>novell, nou, principiant, etc.</i>)
<i>Eixordador</i>	<i>Empoderament</i>	<i>Apoderament</i>
<i>Delantera</i>	<i>Nano</i> (ús informal)	No admès (<i>nen, noi</i>)
<i>Xocar-se</i>	<i>Regat</i>	<i>Driblatge</i>
<i>Asquerós</i>	<i>Anar a la teva bola</i> (ús informal)	No admès (<i>anar a la seva, fer la seva, etc.</i>)
<i>Enano</i>	<i>Nòvio</i> (ús general)	No admès (<i>parella, xicot</i>)
<i>Selfie</i> (masculí)	Transitorietat del verb <i>trucar</i> en registres informals	Intransitorietat del verb <i>trucar</i> en tots els registres
<i>Capullo</i>	<i>pal</i> (ús informal)	No admès (<i>mandra</i>)
<i>Agobiat/da</i>	<i>Mimar</i> en sentit de 'tractar amb delicadesa, afalacs o condescència' (ús general)	No admès en aquest sentit. <i>Mimar</i> vol dir 'imitar exactament (algú o alguna cosa).
<i>Pel matí/tarda/nit</i>	<i>Flipar</i> (ús informal)	No admès
<i>mentres</i>	<i>Tonteria</i> (ús informal)	No admès (<i>ximpleria, beneiteria, etc.</i>)
<i>Furgona</i>	<i>D'aquí tres mesos</i> . En tots els registres	<i>d'aquí a tres mesos</i> . Registres formals
<i>Xulesc/a</i>	<i>Supremacisme</i> (ús general)	No admès
<i>Extendre</i>	<i>Performance</i> (amb marca tipogràfica)	No admès
<i>Borreguisme</i>	<i>Look</i> (amb marca tipogràfica)	No admès (<i>estilisme</i>)

<i>Enterar-se</i>	<i>Target</i> (amb marca tipogràfica)	No admès (<i>públic objectiu</i>)
<i>Entrenar en comptes d'entrenar-se</i>	<i>Espònsor</i> (ús general)	No admès (<i>patrocinador</i>)
<i>Valla</i>	<i>Cristo (tot cristo)</i> (ús informal)	No admès
<i>Descabellat en sentit figurat</i>	<i>Disfrutar</i> (ús informal)	No admès (<i>gaudir, divertir-se, etc.</i>)
<i>Ojo en comptes de compte</i>	<i>Tatxar</i> en sentit de 'ratllar un escrit' (ús informal)	No admès en aquest sentit. <i>Tatxar</i> és 'tallar a trossos determinades fruites'.
<i>Rajar</i>	<i>Decepcionar</i> (ús general)	No admès (<i>decebre</i>)
<i>Campetxanu</i>	<i>Sensesostre</i> (ús general)	No admès
<i>Borde</i>	<i>Clínex</i> (ús general)	No admès (<i>mocador</i>)
<i>Palmar</i>	<i>Empollar</i> (ús informal)	No admès (<i>memoritzar</i>)
<i>joder</i>	<i>Friqui/fric</i> (ús general)	No admès
	<i>Raro</i> (ús informal)	No admès (<i>rar</i>)
	<i>Tonto</i> (ús informal)	No admès (<i>ximple, beneit, ruc, etc.</i>)

Il·lustració 8. Taula d'errors. Font: Producció pròpia

Com es pot observar, la majoria d'elements que hi ha a la taula són lèxics, tot i que en les anàlisis ja s'ha vist que també n'hi ha de fonètics, morfològics i sintàctics, el gran gruix d'«errors» que s'han trobat són amb relació al lèxic. Una de les raons és la tria de mitja hora de cada programa. Aquest fet ha causat que els textos transcrits siguin molt llargs i només se n'hagi pogut fer una correcció superficial. Si, per exemple, s'haguessin transcrit menys minuts, s'hauria posat més atenció a pronúncies que potser s'han passat per alt; com també errors que no es puguin haver trobat, ja que no s'han pogut fer totes les revisions necessàries per qüestió de temps. Així doncs, aquest treball seria l'anàlisi preliminar d'un possible treball posterior en què es podria ampliar i polir-ne el contingut.

Ens centrem, ara sí, en els errors que hi ha a la taula i, sobretot, en els lèxics. S'observa que la majoria de mots que són a la primera columna i que no estan acceptats ni per l'ésAdir ni per la normativa són paraules d'origen castellà i que no han passat ni per un procés de traducció al català, sinó que són mots castellans que s'han pronunciat en monòlegs o diàlegs en català i que normalment tenen la seva solució en català, però que per qüestions d'interferència i d'espontaneïtat s'han dit en castellà. D'altra banda, a la segona columna s'hi observen els mots i expressions que són acceptats per l'ésAdir però no per la normativa. Es pot veure que es poden classificar en dos blocs: manlleus no adaptats (*selfie, skinhead, performance, look* o *target*) i castellanismes adaptats (*està clar, mal rotllo, molar, tonto/tonteria, carinyós, novato, regat, nòvio, pal, disfrutar, decepcionar, etc.*). Les paraules del primer grup, tot i ser acceptades per l'ésAdir, la web ens recomana que han d'anar amb una marca tipogràfica —cursiva o entre cometes— i, per tant, són considerades estrangerismes. Cal marcar, però que, per exemple, *skinhead* surt a l'ésAdir com a «ús general» i no avisa que ha d'anar amb cap marca tipogràfica. Quin és el criteri, doncs, per acceptar els manlleus o encara reconèixer-los com a tals amb

algun tipus de marca que els distingeixi i avisi el lector que no els ha de llegir a la catalana? L'altre grup és el dels castellanismes més o menys adaptats al català i, tal com es pot observar, n'hi ha molts. Una de les raons per les quals es pot explicar és perquè gran part dels continguts que hi ha a l'és Adir són bolcats directament del *Gran Diccionari 62 de la Llengua Catalana*, diccionari conegut per la integració de mots que faciliten la comunicació d'avui en dia i això requereix l'eliminació d'arcaïsmes i genuïtats i l'addició de paraules d'origen castellà que per algun motiu o altre han penetrat en la societat catalana per quedar-s'hi i que aquest diccionari recull perquè les troba necessàries per a les situacions comunicatives quotidianes.

Deixant de banda la taula d'errors, que només pretén ser un resum d'alguns elements que s'han anat trobant al llarg de les correccions, el que es vol fer notar en aquestes conclusions són dos aspectes que —un cop fetes les anàlisis i veient-ho tot des d'una perspectiva allunyada— es consideren els majors problemes per a la llengua a TV3 i Catalunya Ràdio. Aquests dos aspectes són: la gran diferència de model de llengua que hi ha entre els registres informals i els formals, i el baix nivell lingüístic d'alguns col·laboradors i tertulians de la casa. En primer lloc, s'ha observat que la llengua dels programes que requereixen un registre formal, com telenotícies o documentals, és una llengua força adequada i amb molt pocs errors, tant gramaticals com estructurals del text. Ara bé, no passa el mateix amb els programes més informals, com els magazins, els programes humorístics i les ficcions. Aquí és on es nota el gran canvi de model de llengua. És cert que es quadre orientatiu del *Manual d'ús* ja ens avisa que per aquest tipus de programes es poden acceptar un cert nombre de col·loquialismes i calcs per ajudar a la versemblança del text, però la presència d'aquest tipus d'expressions i mots és indiscriminada i la llengua es veu molt perjudicada en aquests àmbits de la comunicació. Només hi ha un cas en què la llengua de la ficció és l'adequada i hi ha el nombre suficient de calcs i col·loquialismes, sense passar a ser una mena de programa «bilingüe»; es tracta de la pel·lícula *El centre d'en Jimmy*. Com ja s'ha dit en l'anàlisi d'aquesta pel·lícula, el doblatge es fa des d'una empresa externa supervisada pels serveis lingüístics de la Corporació, potser per aquesta raó el model de llengua és diferent del de, per exemple, el model d'una ficció de producció pròpia com és el *Com si fos ahir?* Sembla que no hi ha un criteri clar a l'hora d'establir un model de llengua que està escrita per ser dita com si no estigués escrita. Però això encara s'empitjora més si ens fixem amb els programes humorístics com l'*APM?* o l'*Està passant*. La llengua catalana té un bon problema si cada vegada que s'ha de parlar amb un llenguatge més col·loquial que ratlla l'espontaneïtat recorre a la llengua castellana. El català no és una llengua apta per a tots els registres i contextos?

I en segon lloc, hi ha el problema dels col·laboradors i tertulians de programes com *Tot es mou*, *Tot Costa* i *Estat de Gràcia*. Ja s'ha comentat que aquesta gent no passa per una prova de nivell de llengua quan entra a treballar a TV3 o Catalunya Ràdio, però el que no pot ser és que el nivell —lingüístic— de la tertúlia baixi per aquestes persones. El *Manual d'ús* de la CCMA (2013) diu el següent: «Tots els professionals que intervenen en la redacció, locució o presentació de continguts en els mitjans de la CCMA han de demostrar una competència lingüística excel·lent». I tot seguit diu: «Donem prioritat a la

presència de col·laboradors, convidats o especialistes que s'expressin amb competència en català» (p. 234). Així doncs, segons el que es diu, el que hem de pensar és que no hi ha prou col·laboradors ni convidats amb un nivell lingüístic acceptable i que han de recórrer a persones castellanoparlants els discursos de les quals estan plens d'interferències i barbarismes. Haurien de passar per alguna mena de prova de nivell els col·laboradors?

En definitiva, aquestes conclusions només han servit per plantejar més preguntes que no pas les que teníem a l'inici, preguntes que han quedat obertes però que s'intentaran respondre tot seguit en les conclusions del treball un cop es tinguin tots els elements necessaris per intentar trobar-hi les respostes.

6. CONCLUSIONS

Parlen bé, a TV3 i a Catalunya Ràdio? El model de llengua que proposen és l'adequat? Quines diferències hi ha entre el seu manual d'ús i la nova normativa? El paper dels mitjans de comunicació és tan important com ens pensem? Totes aquestes preguntes són les que he formulat a l'inici d'aquest treball, són les hipòtesis plantejades per desenvolupar aquest projecte que s'intentaran respondre amb les dades i informació obtingudes després d'haver llegit informació sobre l'estàndard i l'estandardització, i després d'haver transcrit, corregit i analitzat els deu programes de TV3 i Catalunya Ràdio. No són preguntes fàcils de solucionar, és més, mentre redactava el treball, en comptes d'anar aconseguint les respostes, en moltes ocasions el que he obtingut són encara més preguntes.

Per començar, la primera pregunta és força subjectiva: *Parlen bé, a TV3 i Catalunya Ràdio?* Què vol dir parlar bé? Vol dir parlar amb correcció? Vol dir parlar segons les necessitats de cada moment comunicatiu? O, en el cas dels mitjans, en què en gairebé tots els contextos es parteix d'un guió escrit —sigui per ser dit, o per ser dit simulant espontaneïtat— hem de canviar la pregunta per: *Escriuen bé, a TV3 i Catalunya Ràdio?* Com podem observar responem amb més preguntes, però tot i això en podem contestar alguna cosa. Tal com hem vist a les anàlisis dels programes, hi ha casos en què el model de llengua s'acosta més a l'estàndard que proposen que no pas en d'altres. Com ja s'ha dit anteriorment, hi ha un canvi força important entre els programes d'una formalitat alta —com els telenotícies o documentals— i els programes de formalitat mitjana i variable com els magazins o els programes d'entreteniment. Si bé és cert que el quadre orientatiu del *Manual d'ús* de la CCMA permet l'ús d'alguns col·loquialismes i de certs calcs d'altres llengües, el que s'ha pogut observar és que en aquests últims se'n fa un ús indiscriminat, sobretot en els programes humorístics com l'*Està passant* o l'*APM?*. És veritat que aquest últim consisteix a fer imitacions dels principals personatges de la política actual, en què molts són castellans, per la qual cosa i per donar versemblança al discurs els diàlegs han de ser en castellà. Però en moltes ocasions hem trobat que aquests canvis d'idioma no estan justificats per cap imitació, sinó que es tracta simplement de passar al castellà per fer qualsevol broma. Aquesta qüestió també l'hem trobada en l'*Està passant*, en què el discurs està ple de castellanismes i expressions castellanès. Això també

ho podem dir, per exemple, del *Tot es mou*, que en aquest cas és un magazín de tardes. Però en aquest cas hi intervé un altre factor, que és el de la presència de col·laboradors i tertulians. Com ja s'ha comentat en algun punt del treball, aquestes persones no han hagut de passar per una prova de nivell com tots els altres professionals de la casa, per la qual cosa no n'hauríem de poder dir gaire cosa. Però crec que és important fer-ne esment perquè s'ha observat el canvi de qualitat lingüística que s'esdevé quan una bona part d'aquesta gent intervé en algun programa. Les evidències són clares, si no, només cal tornar-se a mirar les transcripcions de programes com el *Tot es mou* o el *Tot Costa*. Aquest canvi de llengua en registres informals es pot explicar a partir del terme *lleialtat lingüística*, la qual en parla Bibiloni (2007) quan diu que:

Una varietat lingüística no estandarditzada o amb dèficits en l'estandardització comportarà necessàriament una sèrie de dèficits en tots els sentiments esmentats, i, en conseqüència, un dèficit en la lleialtat lingüística, que enterbolirà les condicions d'existència de la varietat lingüística en qüestió. Els usuaris d'una varietat lingüística que no els proporciona prou seguretat comunicativa, o que no perceben com una llengua completa i autosuficient, tendiran a adherir-se a una altra varietat que els satisfaci aquestes necessitats. (p. 32)

Pel que s'ha pogut observar, doncs, al català potser li falta arribar a aquest registre més informal, que és el que també diu López del Castillo (1976): «el problema central de l'estandard actual català és el de disposar de places buides en molts casos en la realitat de la llengua parlada» (p.35), en què aquests casos penso que són els registres informals.

En segon lloc em vaig plantejar el següent: *El model de llengua que proposen és l'adequat?* I tornen a sorgir més preguntes. Ser adequat vol dir adaptar-se a la normativa? O vol dir complir la funció de l'estàndard, que és que la llengua ha de ser útil? El model de llengua compleix l'objectiu de resoldre totes les situacions comunicatives? Ja hem vist quines són les set característiques que anomenen des del servei lingüístic de la Corporació a l'hora de definir el concepte de *llengua estàndard* —llengua correcta, adequada, funcional i en evolució constant, comuna, respectuosa i no discriminadora, variada territorialment i amb varietat de registres—, i notem el punt de *llengua adequada*. Sobre aquest punt el *Manual d'ús* (2013) en diu el següent: «vinculem la qualitat de la llengua al concepte de correcció, però també al d'adequació» (p.227). Aquesta potser és una de les afirmacions que permeten entendre la diferència entre la normativització —la correcció— i l'estandardització —l'adequació. No podem tenir una llengua estàndard sense tenir en compte la normativa, però adequant aquesta llengua perquè compleixi la seva funció, que és la de ser eficient comunicativament. El *Manual d'ús* ha intentat adequar la llengua a cada context i registre. La funció comunicativa la compleix, perquè tots entenem què diuen i, per tant, s'estableix una bona comunicació entre l'emissor i el receptor. En aquest mateix punt el *Manual d'ús* (2013) ens diu el següent: «Una llengua estrictament normativa i correcta però tan complicada que només la pogués entendre una minoria seria inapropiada perquè no aconseguiria el seu propòsit comunicatiu. Tampoc seria adequada si fos tan artificiosa que la major part de l'audiència no s'hi identifiqués» (p.227). És en aquest punt que entra en acció una de les preguntes que considero clau i que ha sorgit mentre es redactava el treball: *L'equilibri entre la naturalitat i la correcció que busquen els serveis lingüístics de la CCMA, és un bon equilibri?* És també al que

López del Castillo el 1976 es va referir quan parlava de l'equilibri entre la fixació i el canvi, característica principal de l'estàndard. No es tracta d'excloure la normativa amb la construcció de l'estàndard, ja que «la norma és indispensable i [...] un se l'ha de saber de dalt a baix per permetre's el luxe de transgredir-la» (Fité, 2015, p.61). Es tracta d'agafar la norma i adaptar-la. Com ja hem dit al punt 2, l'estàndard és el resultat d'agafar la normativa i a partir de la seva difusió social poder experimentar perquè compleixi les funcions comunicatives. Per tant, és un bon equilibri? No crec que s'hagi de parlar d'equilibris, sinó de relacions més o menys estretes entre els dos conceptes, és a dir, que hi haurà casos en què l'estàndard haurà d'estar més relacionat amb la normativa, sobretot en contextos formals; i casos en què el lligam entre estàndard i normativa no cal que sigui tan estret i el primer es pot allunyar una mica de la normativa. S'ha de saber, però, articular uns certs límits, ja que llavors ens podem trobar amb programes pràcticament presentats en castellà.

En tercer lloc, l'altra pregunta era: *Quines diferències hi ha entre el seu manual d'ús (de la CCMA) i la nova normativa?* De diferències n'hi ha moltes, i les que hem pogut observar en les correccions i anàlisis dels fragments transcrits segurament no poden reflectir tot el ventall de possibilitats que se'ns ofereixen per poder fer una comparativa extensa. Ara bé, s'ha reunit prou material per poder veure que la majoria de casos en què la normativa i l'estàndard de TV3 i Catalunya Ràdio divergeixen és en el lèxic, en què hi ha un gran gruix de paraules que són acceptades per l'Asdir però no pel DIEC. Els altres casos —fonètica, morfologia i sintaxi— la divergència és menor perquè s'adequa bastant a la nova GIEC, però hi ha casos, sobretot en sintaxi, com en la combinació pronominal, en què el model de llengua dels mitjans és més permissiu i pretén acostar-se més cap a un model de la llengua que ara es parla, una llengua no tan artificiosa, amb una dicció més relaxada i unes estructures sintàctiques simples, pròpies d'una comunicació més eficaç. Fer aquest exercici d'acostar la llengua referencial a la llengua parlada espontània crec que té un punt a favor i un en contra. A favor és el que hem repetit moltes vegades: si acostem la llengua al model lingüístic que es parla aconseguim que la comunicació sigui més eficaç, que és la principal funció de l'estàndard. En contra, és que si es fa, correm el perill de, potser, castellanitzar la llengua ja que, com diu Bibiloni (2007) prendre aquest camí és incorrecte perquè la condició de llengua subordinada del català fa que la seva oralitat tendeixi a acostar-se a la de la llengua dominant, que és el castellà. S'ha d'anar, doncs, molt amb compte a l'hora de triar el camí que volem transitar i, si finalment l'agafem, hem d'intentar agafar només el que és necessari per a la bona comunicació, i obviant el que sembla que el català oral acabarà sent, una espècie de dialecte del castellà. Però això «tot dependrà de les *decisiones concretes* que es prenguin des de la direcció dels mitjans, i aquestes decisions, del grau d'exigència social d'una millora constant en la llengua dels mitjans de comunicació de massa» (Marí, 1992, p.135). I amb aquesta cita es pot respondre l'última pregunta plantejada a les hipòtesis d'aquest treball: *el paper dels mitjans de comunicació és tan important com ens pensem?* Ernest Rusinés ens parlava de «model i mirall», i això és precisament el que fan els mitjans de comunicació, estableixen un model de referència per a la població però alhora fan de mirall de les formes de comunicació dels usuaris del català. Sembla que Bernard Shaw ja

es va adonar d'això quan diuen que va afirmar que «sense mitjans de comunicació de masses no hi ha estàndard».

7. BIBLIOGRAFIA

- BIBILONI, Gabriel (2007). *Llengua estàndard i variació lingüística*. València. Tres i Quatre.
- COMISSIÓ DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA DE TVC (1993). *Orientacions lingüístiques per al doblatge*. Barcelona: Televisió de Catalunya, S.A.
- COMISSIÓ DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA DE TVC (1995). *El català a TV3: Llibre d'estil*. Barcelona: Edicions 62.
- GOMÀ, Enric (ed.) (1990). *Canvi d'agulles. Per un català més ric, àgil i senzill*. Barcelona. RBA.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: IEC.
- LÓPEZ DEL CASTILLO, Luis (1976). *Llengua standard i nivells del llenguatge*. Barcelona: Editorial Laia.
- MARÍ, Isidor (1992). *Un horitzó per a la llengua*. Barcelona: Editorial Empúries.
- MOLLÀ, Toni (1990). *La llengua al mitjans de comunicació*. València. Edicions Bromera.
- MOLLÀ, Toni (ed.) (1990). *Política i planificació lingüístiques*. València. Edicions Bromera.
- MONTOYA, Brauli (2006). *Normalització i estandardització*. València. Edicions Bromera.
- VALLVERDÚ, Francesc (1990). *L'ús del català: un futur controvertit*. Barcelona: Edicions 62.

Recursos en línia

- ALCOVER, A. M.; DE BORJA MOLL, F. *Diccionari català-valencià-balear*. Recuperat de <https://dcvb.iec.cat>

CORPORACIÓ CATALANA DE MITJANS AUDIOVISUALS. *ésAdir*. Recuperat de

<http://esadir.cat>

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Diccionari.cat*. Recuperat de <http://www.diccionari.cat>

GENERALITAT DE CATALUNYA. *Centre de terminologia. Termcat*. Recuperat de

<https://www.termcat.cat/ca/cercaterm>

GENERALITAT DE CATALUNYA. *Optimot. Consultes lingüístiques*. Recuperat de

<https://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html>

GENERALITAT DE CATALUNYA. *Portal jurídic de Catalunya*. Recuperat de

<https://portaljuridic.gencat.cat/ca/>

IEC. *Diccionari de la llengua catalana. Segona edició (DIEC2)*. Recuperat de

<https://dlc.iec.cat/index.html>

IEC. *Ortografia catalana*. Recuperat de

https://www.iec.cat/llengua/documents/ortografia_catalana_versio_digital.pdf

IEC. *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana*. Recuperat de

<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000039/00000073.pdf>